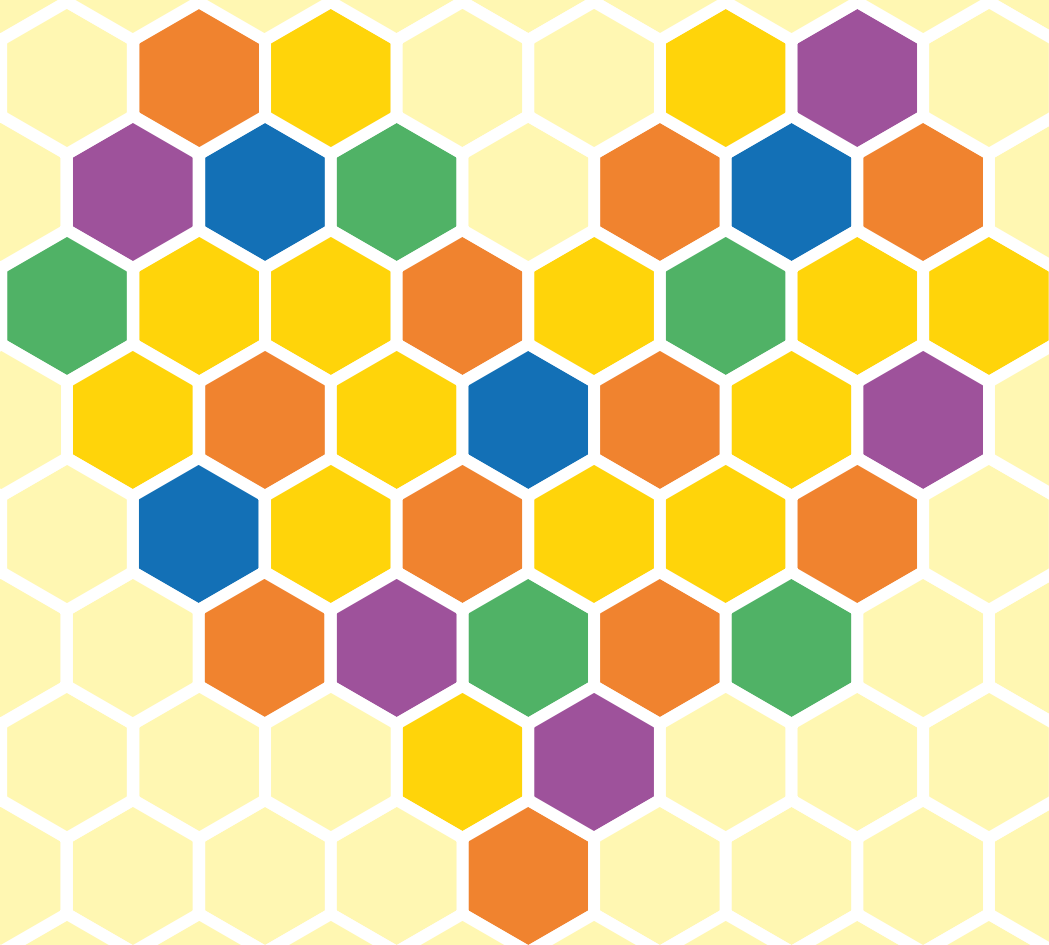

BEE

**BOOSTING GENDER EQUALITY
IN EDUCATION**

MEDITERRANEAN
INSTITUTE OF
GENDER STUDIES

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΥ

Συντονίστρια προγράμματος:

Μαρία Αγγελή

Εκπαιδευτικοί:

Μαρία Αγαθαγγέλου

Έλενα Αγρότου

Αλίκη Ζαχαριάδου

Δέσποινα Ηρακλέους

Παναγιώτης Θεοδώρου

Στέλλα Κυλίλη

Μύρια Λαζάρου

Έλενα Μιχαηλίδη

Λετίτσια Μούσα

Μαρία Παναγή

Χαρά Μηνά

Μαρία Πλιάτσικα

Παρασκευή Φρυγανά

Μορφούλα Χριστοφή

Πρακτική άσκηση: **Αθηνά Βενετιάδη**

Ευχαριστούμε θερμά για τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα BEE, τα ακόλουθα σχολεία:

- **Δημοτικό Σχολείο Πεύκιου Γεωργιάδη,**
υπό τη διεύθυνση της **κας Περικτιόνης Χατζηνικολάου.**
- **Δημοτικό Σχολείο Περνέρα,**
υπό τη διεύθυνση της **κας Ροδούλας Νικολάου.**
- **Νηπιαγωγείο Πεύκιου Γεωργιάδη,**
υπό τη διεύθυνση της **κας Σταυρούλας Φασσιά.**
- **The Systemic early childhood center by Myrria Lazarou,**
υπό τη διεύθυνση της **κας Μύριας Λαζάρου.**

Με τη χρηματοδότηση του προγράμματος
Δικαιώματα, Ισότητα και Ιθαγένεια
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

 Creative Commons: Μεσογειακό Ινστιτούτο Μελετών Κοινωνικού Φύλου

Την αποκλειστική ευθύνη της παρούσας έκδοσης φέρουν οι συγγραφείς της. Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν φέρει καμία ευθύνη για οποιαδήποτε χρήση των περιεχομένων σε αυτήν πληροφοριών.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή στο παρόν εγχειρίδιο	2
Τα στερεότυπα του φύλου στην εκπαίδευση	2
Μεθοδολογία	3
Οι θεματικές ενότητες του εγχειριδίου	4
Σχέδια Μαθήματος	
1. Τέχνες και Αφήγηση	5
2. Επιστήμη και Τεχνολογία	10
3. Χώρος και χρόνος	14
Κατευθυντήριες Γραμμές για την αντιμετώπιση των έμφυλων στερεοτύπων στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση ...	18
Γλωσσάρι Βασικών Όρων και Εννοιών	22
Βιβλιογραφία	26

Εισαγωγή στο παρόν εγχειρίδιο

Το παρόν εγχειρίδιο φιλοδοξεί να ενισχύσει τις προσπάθειες της εκπαιδευτικής κοινότητας στην οικοδόμηση μιας κοινωνίας χωρίς αποκλεισμούς και στερεότυπα του φύλου. Αποτελεί μία εργαλειοθήκη μεθόδων παρέμβασης στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, με θεωρητικά και πρακτικά εργαλεία, για την αντιμετώπιση των στερεοτύπων του φύλου από το νηπιαγωγείο και το δημοτικό. Απευθύνεται κυρίως σε όσες/όσους εργάζονται με παιδιά, νηπιαγωγούς, δασκάλες/δασκάλους, εκπαιδευτές/τριες, διευθυντικό και υποστηρικτικό προσωπικό.

Το εγχειρίδιο περιλαμβάνει α) θεωρητική εισαγωγή για την ανάγκη αντιμετώπισης των στερεοτύπων του φύλου από μικρές ηλικίες, β) σχέδια μαθήματος, που χωρίζονται σε τρεις βασικές θεματικές ενότητες: Τέχνη και Αφήγηση, Επιστήμη και Τεχνολογία και Χρόνος και Χώρος, γ) κατευθυντήριες γραμμές για την αντιμετώπιση των έμφυλων στερεοτύπων στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, δ) γλωσσάρι βασικών εννοιών, στ) βιβλιογραφία. Σε κάθε ένα από τα σχέδια μαθήματος θα βρείτε τα θέματα, στόχους, υλικά που χρειάζονται, χρονικό πλαίσιο, χώρος που απαιτείται καθώς και λεπτομερή, βήμα - βήμα περιγραφή.

Το εγχειρίδιο αυτό έχει σχεδιαστεί στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού έργου BEE: Boosting Gender Equality in Education. Το έργο BEE υλοποιείται παράλληλα σε τέσσερις ευρωπαϊκές χώρες, (Ιταλία, Κύπρος, Ρουμανία και Λιθουανία) όπου οι ανισότητες των φύλων εξακολουθούν να υφίστανται, σε όλα τα επίπεδα, την οικονομία, την εργασία, τα κέντρα λήψης αποφάσεων, κ.ο.κ. (EIGE, 2020). Το έργο BEE αξιοποιεί τη δυνατότητα που δίνει η εκπαίδευση για κοινωνική αλλαγή και αντιμετώπιση των στερεοτύπων και των ανισοτήτων στη βάση του φύλου από μικρή ηλικία. Εστιάζει στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, που είναι ένας από τους βασικούς φορείς κοινωνικοποίησης των παιδιών.

Κατά τη διάρκεια του έργου προσφέρθηκε μια σειρά βιωματικών εκπαιδεύσεων σε ενήλικες επαγγελματίες που εργάζονται σε σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (σε νηπιαγωγούς, δασκάλες/ους, διευθυντικό και υποστηρικτικό προσωπικό) για την αναγνώριση και την αποδόμηση των στερεοτύπων του φύλου στο σχολικό πλαίσιο. Το παρόν εγχειρίδιο αποτελεί μία από τις κύριες δραστηριότητες του προγράμματος και προέκυψε μέσα από τη διεπιστημονική συνεργασία επαγγελματιών της εκπαίδευσης και του φύλου.

Τα στερεότυπα του φύλου στην εκπαίδευση

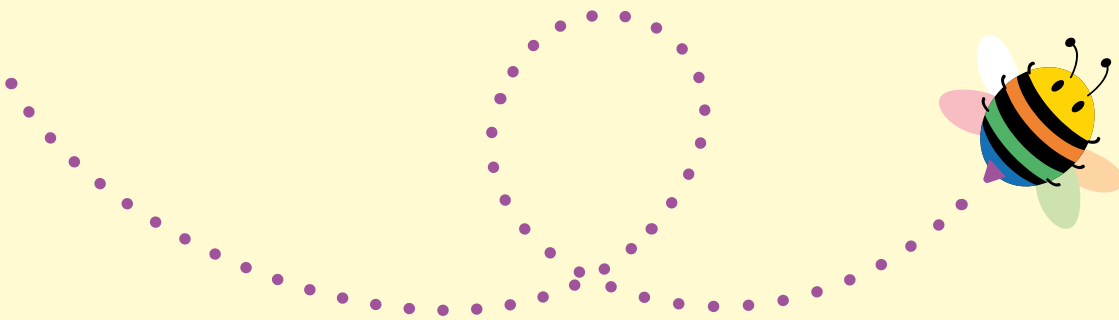
Τα στερεότυπα του φύλου αποτελούν άκαμπτες υπερ-γενικεύσεις, που αποδίδουν χαρακτηριστικά στους ανθρώπους ανάλογα με το κοινωνικό τους φύλο. Τα στερεότυπα λειτουργούν περιοριστικά αφού δεν αντικατοπτρίζουν το εύρος των ατομικών χαρακτηριστικών που έχουν τα πρόσωπα του ίδιου φύλου. Σε ατομικό επίπεδο, τα στερεότυπα του φύλου περιορίζουν την ανάπτυξη των φυσικών ταλέντων και των ικανοτήτων των κοριτσιών και των αγοριών, των γυναικών και των ανδρών, καθώς και τις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές τους επιλογές. Περιορίζουν επίσης την αντίληψη για τον εαυτό και τις ατομικές δεξιότητες και ωθούν στον έμφυλο διαχωρισμό των εκπαιδευτικών και επαγγελματικών επιλογών (Αγγελή, 2018). Ο έμφυλος διαχωρισμός στο εργασιακό πλαίσιο είναι η συγκέντρωση των γυναικών και των ανδρών σε διαφορετικές μορφές και σε διαφορετικά επίπεδα οικονομικής δραστηριότητας και απασχόλησης, με τις γυναίκες να περιορίζονται σε ένα στενότερο πεδίο επαγγελματών σε σχέση με τους άνδρες (οριζόντιος διαχωρισμός), και σε εργασία χαμηλότερης βαθμίδας και αμοιβής (κάθετος διαχωρισμός) (Μεσογειακό Ινστιτούτο Μελετών Κοινωνικού Φύλου, 2017). Τα στερεότυπα του φύλου ενισχύονται μέσα από αυτό τον έμφυλο διαχωρισμό, που τα παιδιά προσλαμβάνουν από τον κοινωνικό τους περίγυρο. Η διαμόρφωση της στερεοτυπικής και δυαδικής/διαχωριστικής αντίληψης του κόσμου συντελείται από το πρώτο στάδιο της κοινωνικοποίησης, από την ηλικία των τριών μέχρι την ηλικία των έντεκα χρόνων (Hibbard & Buhmester, 1998).

Επιπρόσθετα, τα στερεότυπα του φύλου αποτελούν μια από τις βασικές γενεσιουργούς αιτίες των κοινωνικών προβλημάτων, όπως είναι η ανισότητα των φύλων, ο κοινωνικός αποκλεισμός, οι διακρίσεις, το χάσμα αμοιβών μεταξύ των φύλων, η έμφυλη βία και άλλα. Τα στερεότυπα σχετικά με τις γυναίκες προέρχονται από, αλλά και είναι η πηγή, βαθιά ριζωμένων συμπεριφορών, αξιών, κανόνων και προκαταλήψεων κατά των γυναικών. Χρησιμοποιούνται για να δικαιολογήσουν και να συντηρήσουν τις ιστορικές σχέσεις εξουσίας των ανδρών επί των γυναικών, καθώς και τις σεξιστικές συμπεριφορές που εμποδίζουν την πρόοδο των γυναικών (EIGE, 2022). Με άλλα λόγια, το δίπολο άντρας/αγόρι – γυναίκα/κορίτσι είναι ιεραρχικά διαχωρισμένο και αποτελεί τη βάση της ανισότητας των φύλων, περιορίζοντας σημαντικά και δυσανάλογα τις ευκαιρίες ζωής των γυναικών και των κοριτσιών.

Τα στερεότυπα του φύλου συχνά ενισχύονται στις καθημερινές συνθήκες, όπως είναι το περιβάλλον του σχολείου. Μπορεί να προβάλλονται από εκπαιδευτικούς και συνομήλικες/ους και να ενισχύονται από τη σχολική ύλη και το παραπρόγραμμα. Το σχολείο, ως βασικός φορέας κοινωνικοποίησης, μεταφέρει αξίες και μοντέλα συμπεριφοράς που σε πολλές περιπτώσεις προωθούν έμφυλα στερεότυπα. Από το νηπιαγωγείο κιόλας, το σχολείο αρχίζει να γαλουχεί τα παιδιά στο δίπολο αγόρι-κορίτσι, συχνά προωθώντας διαφορετικά χρώματα, παιχνίδια και ενδιαφέροντα στα παιδιά, ανάλογα με το κοινωνικό τους φύλο. Στα μετέπειτα χρόνια της εκπαίδευσης, οι μαθητές/τριες μαθαίνουν ποιο φύλο είναι πιο άξιο λόγου και άρα πιο σημαντικό στην ιστορία, στην επιστήμη,

στον αθλητισμό. Οι μαθητές/τριες κατακλύζονται από ιστορίες σπουδαίων αντρών πολιτικών, ιστορικών, καλλιτεχνών, επιστημόνων, ποιητών, ενώ παράλληλα βλέπουν τις λιγότερες γυναίκες για τις οποίες γίνεται λόγος να έχουν, ως επί το πλείστον, υποστηρικτικές θέσεις στους εθνικούς αγώνες και δευτερεύοντα ρόλο στη δημόσια σφαίρα (Αγγελή, 2018). Με την πρακτική αυτή, το εκπαιδευτικό σύστημα προωθεί τον αποκλεισμό του μισού του πληθυσμού, ανεβάζοντας παράλληλα τις αντίστοιχες ευκαιρίες του άλλου μισού (Τσιάκαλος, 2002). Το σχολείο είναι ένα πεδίο αναπαραγωγής των έμφυλων στερεοτύπων και ανισοτήτων, συχνά και πεδίο άσκησης έμφυλης βίας. Εν τούτοις, η εκπαίδευση διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο και μπορεί να συμβάλει στην αμφισβήτηση των στερεοτύπων του φύλου από τις πρώτες κιόλας βαθμίδες της. Η «Στρατηγική για την Ισότητα των Φύλων» που υιοθέτησε η ΕΕ (2020-2025) υπογραμμίζει τη σημασία της παρέμβασης στην πρώιμη παιδική ηλικία για την αντιμετώπιση των έμφυλων στερεοτύπων και την πρόληψη της βίας και των διακρίσεων κατά των γυναικών, καθώς αυτά είναι τα κρίσιμα χρόνια στη διαμόρφωση της συμπεριφοράς των αγοριών και των κοριτσιών, επηρεάζοντας την κοινωνική τους ένταξη και ολόκληρη την πορεία της ζωής τους.

Το έργο BEE: **Boosting Gender Equality in Education** στοχεύει στη διασφάλιση ενός μεταμορφωτικού περιβάλλοντος για κορίτσια και αγόρια, τις οικογένειές τους και την κοινωνία ευρύτερα, ξεκινώντας από νωρίς, από τα πρώτα χρόνια της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Το παρόν εγχειρίδιο αποτελεί ένα από τα βασικά παραδοτέα του έργου BEE. Είναι ένα εύχρηστο εργαλείο, με προτάσεις παρέμβασης εντός της σχολικής τάξης αλλά και ολόκληρου του σχολείου.

Μεθοδολογία

Το συγκεκριμένο εγχειρίδιο προσφέρει ένα θεωρητικό πλαίσιο σχετικά με θέματα που αφορούν την καταπολέμηση των έμφυλων στερεοτύπων, προτείνοντας παράλληλα πρακτικές δραστηριότητες για παιδιά, διαχωρισμένες σε τρεις κατηγορίες, με σχέδια μαθήματος ανά ηλικιακή ομάδα. Η αποδόμηση των στερεοτύπων αφορά τις εισηγήσεις, απόψεις και εμπειρίες όλων των κοινωνικών ομάδων. Το Γλωσσάρι που χρησιμοποιείται, μπορεί να λειτουργήσει ως σημείο αναφοράς για την απόκτηση δεξιοτήτων ή την εξερεύνηση ιδεών σε μεγαλύτερο βάθος. Η βιβλιογραφική ανασκόπηση χρησιμεύει στην περαιτέρω διεύρυνση της γνώσης για θέματα που σχετίζονται με το φύλο, την εκπαίδευση και την πρόληψη των στερεοτύπων, μέσω της επιμόρφωσης των παιδιών από μικρή ηλικία.

Ένας άρρηκτα συνυφασμένος πυλώνας, είναι αυτός της γλώσσας. Συγκεκριμένα, η γλώσσα είναι ικανή να ορίσει εννοιολογικά πλαίσια και να διαμορφώσει ταυτότητες και εμπειρίες. Επιπλέον, αντιπροσωπεύει την ικανότητα κάθε ανθρώπου να επικοινωνεί, μπορεί να πάρει πολλές διαφορετικές μορφές και αλλάζει συνεχώς στο χώρο και τον χρόνο. Καθορίζει και ενισχύει την κοινωνική πραγματικότητα, συχνά καθορίζοντας τα μοντέλα αναφοράς, για παράδειγμα στις γλώσσες με λατινική ρίζα, διαμορφώνονται βάσει της δυαδικότητας θηλυκού-αρσενικού. Μια αναθεώρηση της χρήσης των λέξεων θα μπορούσε, για παράδειγμα, να οδηγήσει σε αποφυγή της γενικευμένης χρήσης του αρσενικού γένους, τη συμπερίληψη ταυτοτήτων που δεν εμπίπτουν στο φάσμα της δυαδικότητας και ταυτόχρονα, να βρεθούν τρόποι έκφρασης που να μην αναπαράγουν τα έμφυλα στερεότυπα. Η συμπεριληπτική γλώσσα προνοεί τη μη χρήση λέξεων, φράσεων ή τόνου που να αναφέρονται άμεσα ή έμμεσα σε έμφυλα στερεότυπα, ή να κάνουν διακρίσεις λόγω φύλου, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου, ηλικίας, εθνικότητας, εμφάνισης ή κοινωνικού στάτους.

Η μεθοδολογία του BEE βασίζεται στην προώθηση διαγενεακών, διαθεματικών και πολυ-επαγγελματικών κοινωνικών και εκπαιδευτικών δικτύων, πάνω στα οποία μπορούν να χτιστούν ευρύτερες κοινωνικοπολιτισμικές αλλαγές. Στόχος είναι η ενεργοποίηση μιας διαδικασίας αναθεώρησης, βάσει της εμπειρίας του προγράμματος. Τα σχέδια μαθήματος και οι προτεινόμενες δράσεις του εγχειριδίου αυτού έχουν τη δυνατότητα να επεκταθούν ή να τροποποιηθούν, και ο/η κάθε επαγγελματίας μπορεί να τις προσαρμόσει ανάλογα με το ακροατήριό του. Κάθε σχέδιο μαθήματος/δράση περιέχει συμβουλές υλοποίησης και την ενδεδειγμένη προσέγγιση. Οι ενήλικες είναι υπεύθυνοι να ενθαρρύνουν τα παιδιά να μάθουν, να εκφραστούν και να εξερευνήσουν τις δυνατότητές τους, δημιουργώντας ένα περιβάλλον καινούριων εμπειριών.

Οι θεματικές ενότητες του εγχειριδίου

Τα σχέδια μαθήματος που ακολουθούν χωρίζονται σε τρεις θεματικές ενότητες (Τέχνη και Αφήγηση, Επιστήμη και Τεχνολογία, Χρόνος και Χώρος). Αυτές οι θεματικές έχουν αναγνωστεί ως πεδία στερεοτυπικών αναγνώσεων, τόσο από κοινωνικής όσο και από εκπαιδευτικής πλευράς. Για τον λόγο αυτό, το πρόγραμμα BEE εστιάζει σε αυτές τις θεματικές και προσφέρει σχέδια μαθήματος που αποσκοπούν στην αμφισβήτηση και την αποδόμηση των στερεοτύπων του φύλου εντός του εκπαιδευτικού πλαισίου.

1. ΤΕΧΝΕΣ ΚΑΙ ΑΦΗΓΗΣΗ

Ένα από τα πιο συνηθισμένα παραδείγματα μέσω διάδοσης στερεοτυπικών αντιλήψεων, που περιορίζουν τη φαντασία των κοριτσιών και των αγοριών, είναι τα παραμύθια. Στις πλείστες περιπτώσεις, η οπτική των παραμυθιών, δεν επιτρέπει στα παιδιά να γνωρίσουν την πολυπλοκότητα του κόσμου. Ως επακόλουθο, είναι απαραίτητη η «εκπαίδευση» της οπτικής με την οποία, ακόμα και οι ενήλικες ή οι εκπαιδευτικοί, αναλύουν τα κείμενα και τις εικονογραφήσεις των παιδικών παραμυθιών. Τα εικονογραφημένα βιβλία, έχουν την ικανότητα να ενεργοποιήσουν όχι μόνο το συναίσθημα των αγοριών και κοριτσιών, αλλά και τη φαντασία τους. Ακριβώς γι' αυτό τον λόγο, πολλά από τα σχέδια μαθήματος του εγχειριδίου περιλαμβάνουν εικονογραφημένα βιβλία. Η θεματική *Τέχνη και Αφήγηση* είναι αυτή που φέρνει πιο κοντά τα κορίτσια και τα αγόρια, συνδέοντάς τα με την πολυπλοκότητα της καθημερινότητας, έχοντας ταυτόχρονα μια ευαισθησία απέναντι σε αμφιλεγόμενα κοινωνικά ζητήματα και έμφυλα στερεότυπα.

2. ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ

Ενώ κάποια κορίτσια και αγόρια υποτιμούν τις ικανότητες και τις επιδόσεις τους στον τομέα STEM (Επιστήμη, Τεχνολογία, Μηχανική, Μαθηματικά), κάτι που έχει αρνητικό αντίκτυπο στην επιθυμία τους για ενασχόληση με αυτό τον κλάδο, κάποια άλλα παιδιά έχουν την αντίθετη τάση. Υπερεκτιμούν, δηλαδή, τις δυνατότητες και τις επιδόσεις τους, με επακόλουθη συνέπεια να μην τα παρατάνε, όταν έρχονται αντιμέτωποι/ες με δυσκολίες και λάθη. Αυτό λειτουργεί ως πλαίσιο αναφοράς για όλη την εκπαιδευτική κοινότητα στον τομέα των επιστημών και της τεχνολογίας. Η προσέγγιση ισότητας στον τομέα STEM, απαιτεί διεργασίες σε ιδεολογικό επίπεδο, τόσο για τα παιδιά, όσο και για τους ενήλικες. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι γυναίκες επιστημότισσες, χημικοί, φυσικοί και μαθηματικοί, που συνέβαλαν σε σπουδαίες έρευνες και ανακαλύψεις, είναι σήμερα λιγότερο γνωστές σε σχέση με τους άντρες. Αυτό επιβεβαιώνει το στερεότυπο που θέλει τις γυναίκες να είναι λιγότερο κατάλληλες για τον χώρο των επιστημών, κάνοντας αισθητές τις επιδράσεις των έμφυλων στερεοτύπων στον τομέα STEM, τα οποία υποσκάπτουν τα ταλέντα και τις δυνατότητες των γυναικών, ενώ ταυτόχρονα μειώνουν τις ευκαιρίες πρόσβασής τους στην αγορά εργασίας. Πρέπει επίσης να δοθεί η ανάλογη προσοχή στην αποδόμηση των στερεοτύπων που βλέπουν την επιστήμη ως κάτι το μοναχικό ή ακόμα και βαρετό. Ξεκινώντας από τα θεμέλια της επιστήμης, η οποία πηγάζει από την ανάγκη των ανθρώπων να μάθουν, να κατανοήσουν και να δουλέψουν σε ομάδες, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να παρακινήσουν τα κορίτσια και αγόρια να υιοθετήσουν την επιστημονική μέθοδο ως μέσο αλληλεπίδρασης με τον κόσμο και τρόπο αντιμετώπισης προβλημάτων. Η απελευθέρωση των κοριτσιών και αγοριών από τις προσδοκίες σχετικά με τους έμφυλους ρόλους και τις κοινωνικές πιέσεις, απαιτεί επίσης την ενημέρωσή τους για την επιστημονική μεθοδολογία, την εμπάθυνση στις ανθρώπινες σχέσεις και την εξερεύνηση του κόσμου.

3. ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΙ ΧΩΡΟΣ

Ο τρόπος με τον οποίον διανέμεται ο χρόνος είναι έμφυλα κατασκευασμένος. Η εκπαίδευση παιδιών και ενηλίκων σχετικά με τους αναμενόμενους ρόλους των γυναικών και των αντρών μπορεί να παγιώσει παλαιότερες κοινωνικές συμβάσεις που αναμένουν από τις γυναίκες να έχουν πιο ενεργό ρόλο στο σπίτι και τους άντρες πιο ενεργό ρόλο στη δημόσια σφαίρα. Η προβολή της συμβολής των γυναικών στην ανθρώπινη ιστορία, είναι το πρώτο βήμα προς την αναγνώριση μιας πιο αληθινής εικόνας του κόσμου, που είναι απαλλαγμένη από τα στερεότυπα του φύλου. Αρχικό στόχο της θεματικής ενότητας αυτής αποτελεί η βελτιστοποίηση της αφήγησης, με τη γυναίκα να μην παίρνει έναν υποδεέστερο/συμπληρωματικό ρόλο. Μία προσέγγιση συνεργατικής συνύπαρξης των αντρών και των γυναικών στον δημόσιο και τον ιδιωτικό χώρο διασφαλίζει την αμφισβήτηση των σχέσεων εξουσίας και του έμφυλου διαχωρισμού στον χώρο και τον χρόνο.

Σχέδια Μαθήματος

Τα σχέδια μαθήματος που ακολουθούν χωρίζονται σε τρεις ανεξάρτητες θεματικές ενότητες (Τέχνες και Αφήγηση, Επιστήμη και Τεχνολογία, Χώρος και Χρόνος). Ακολουθούν δέκα σχέδια μαθήματος, στο σύνολο, που είναι αυτόνομα και μπορούν να υλοποιηθούν ξεχωριστά. Συστήνεται η υλοποίηση τουλάχιστον ενός σχεδίου μαθήματος ανά θεματική ενότητα.

1.

ΤΕΧΝΕΣ ΚΑΙ ΑΦΗΓΗΣΗ

Σχέδια μαθήματος

1.1

ΕΚΤΑΚΤΟ ΔΕΛΤΙΟ ΕΙΔΗΣΕΩΝ

Συγγραφείς

Έλενα Αγγότου & Μορφούλα Χριστοφή

Ηλικία

Κατάλληλο για παιδιά από 6 χρονών και άνω

Θεματική ενότητα

Τέχνες και αφήγηση

Μαθησιακός στόχος

- Συνειδητοποίηση της ύπαρξης των στερεοτύπων και της αιτίας τους.
- Αποδόμηση της πρώτης εικόνας.

Υλικά

- Αποκόμματα από εφημερίδες
- Φιγούρες αγοριών και κοριτσιών

Χρόνος

40 λεπτά

Προτεινόμενος χώρος

Σχολική τάξη

Περιγραφή βήμα – βήμα

- Αφόρμηση: Δώστε σε κάθε παιδί από μία φιγούρα αγοριού και κοριτσιού.
- Ζητήστε από τα παιδιά να σηκώνουν τη φιγούρα που θεωρούν ότι μπορεί να κάνει τις πιο κάτω δραστηριότητες.
 - Διαβάστε τις μια, μια:
 - Χορεύει μπαλέτο
 - Παίζει ποδόσφαιρο
 - Ντύνεται ωραία
 - Ετοιμάζει πρωινό
 - Τρέχει γρήγορα
 - Ξέρει να παλεύει
 - Υπερασπίζεται τα άλλα παιδιά
 - Δεν φοβάται εύκολα
 - Μπλέκεται σε καυγάδες
 - Προτιμά το καράτε
 - Λατρεύει τα βιβλία
 - Προτιμά το ροζ χρώμα
 - Έχει συγυρισμένα τετράδια

- Καταγράψτε για κάθε δήλωση τον αριθμό των απαντήσεων.
- Στη συνέχεια, σε ένα απόκομμα εφημερίδας γράψτε την ΕΚΤΑΚΤΗ ΕΙΔΗΣΗ της ημέρας, επιλέγοντας τις 3-4 επικρατέστερες απαντήσεις. π.χ. τα κορίτσια χορεύουν μπαλέτο.
- Ερωτήσεις μετά την αφόρμηση:
 - Ήταν εύκολο να επιλέξετε ανάμεσα σε αγόρι ή κορίτσι;
 - Πώς νιώθετε γι' αυτά τα αποτελέσματα στα οποία έχουμε καταλήξει;
 - Τι χρειάζεται κάποιος/α για να χορέψει; (π.χ. σώμα, μουσική, κέφι).
 - Νομίζετε ότι τα αποτελέσματά μας αυτά ισχύουν; Είναι αληθινά;
 - Παρουσιάστε στην τάξη εναλλακτικά παραδείγματα π.χ. άντρες χορευτές, γυναίκες να κάνουν καράτε.

Κλείσιμο:

Παρουσιάστε πάνω στις εφημερίδες τις ειδήσεις που είχαν καταγραφεί πριν και καλέστε τα παιδιά, αν διαφωνούν με αυτές, να σχίσουν την εφημερίδα και να ξαναγράψουν τη σωστή δήλωση, σε άλλη εφημερίδα. Αυτό θα αποτελεί τη ΝΕΑ ΕΙΔΗΣΗ.

Χρήσιμες συμβουλές

- **Εναλλακτική αφόρμηση α)** δώστε στα παιδιά μισές εικόνες, που να λείπει το πρόσωπο και ζητήστε να μαντέψουν το φύλο. Το φύλο εμφανίζεται μετά.
- **Εναλλακτική αφόρμηση β)** ζητήστε από τα παιδιά να παρουσιάσουν με παντομίμα τη δραστηριότητα των δηλώσεων, όπως φαίνονται πιο πάνω. Τα υπόλοιπα παιδιά απαντούν σηκώνοντας τις καρτέλες τους, όπως πιο πάνω.

1.2

ΤΑ ΠΑΠΟΥΤΣΙΑ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ

Συγγραφείς

Δέσποινα Ηρακλέους & Παναγιώτης Θεοδώρου

Ηλικία

Κατάλληλο για παιδιά από 4 χρονών και άνω

Θεματική ενότητα

Τέχνες και αφήγηση

Μαθησιακός στόχος

- Καλλιέργεια ενσυναίσθησης.
- Συνειδητοποίηση του πολυδιάστατου της ταυτότητας του κάθε προσώπου.
- Καλλιέργεια δημιουργικής σκέψης και φαντασίας.

Υλικά

- Βιβλίο “Τα παπούτσια των άλλων” της Άλκηστης Χαλκιά, Έκδοση Ίκαρος.
- Ζευγάρια παπουτσιών, τουλάχιστον 8, κάποια παραδείγματα πιο κάτω: (σε πιο μικρές ηλικίες μπορούμε να παρουσιάσουμε παπούτσια από ήρωες/ίδες παραμυθιών).
- Ζευγάρια παπουτσιών:
 - Μπότες γεωργού, που ανήκουν σε μία γυναίκα γεωργό.
 - Παπούτσια ολυμπιακής γυμναστικής, που ανήκουν σε έναν άντρα αθλητή.
 - Παπούτσια εργάτη/τριας οικοδομής, που ανήκουν σε μία γυναίκα οικοδόμο.
 - Παπούτσια με ψηλά τακούνια, που ανήκουν σε μία γυναίκα διαιτήτρια.
 - Παντόφλες νοσηλεύτη/τριας, που ανήκουν σε έναν άντρα νοσηλεύτη.
 - Μπότες μοτοσυκλέτας, που ανήκουν σε μια γυναίκα.

(!) Δεν αποκαλύπτουμε από την αρχή στα παιδιά σε ποιαν/ποιον ανήκουν τα παπούτσια

Χρόνος

1 ώρα (σπασμένη σε 30 λεπτά για τα μικρότερα παιδιά)

Προτεινόμενος χώρος

Σχολική τάξη

Περιγραφή βήμα – βήμα

- Αφηγηθείτε το παραμύθι “Τα παπούτσια των άλλων” ως αφορμή της δραστηριότητας.
- Αναθέστε διαφορετικά ζευγάρια παπουτσιών σε ομάδες παιδιών με την οδηγία “Αφού μελετήσετε το

Ζευγάρι παπουτσιού κάνετε σκέψεις για την δική τους ιστορία.” Με την βοήθεια των πιο κάτω ερωτημάτων: Σε ποιο πρόσωπο ανήκουν; Φύλο, επάγγελμα, ηλικία. Δώστε ένα όνομα στο πρόσωπο. Περιγράψτε μια καθημερινή μέρα του προσώπου: Μόλις ξυπνήσει..... Πριν κοιμηθεί.

- Ζητήστε από τα παιδιά να παρουσιάσουν το προφίλ στην ολομέλεια, με τη μέθοδο της καυτής καρέκλας, υποδύονται το πρόσωπο που δημιούργησαν μέσα από στα παπούτσια του... (Φορώντας τα παπούτσια του).
- Η ολομέλεια δικαιούται να ζητήσει διευκρινίσεις (1 ερώτηση ανά ομάδα).
- Επιπλέον ερωτήσεις : Πού πάει με τα παπούτσια, πότε τα φοράει, πότε τα βγάζει; Τι σκέφτεται; Πώς αισθάνεται;
- Όλες οι ομάδες παρουσιάζουν με τη σειρά και απαντούν τις ερωτήσεις.
- Αφού ολοκληρώσει μια ομάδα - αποκαλύπτεται η πραγματική ιστορία, σε ποιον ποιαν ανήκουν τα παπούτσια βλ. υλικά.
- Μικρή συζήτηση - αν προκύψουν ερωτήματα και ίσως κρατάμε ερωτήματα/θέσεις σε πίνακα (flip chart) για εμβάθυνση στο τέλος.
- Συνέχιση του μοτίβου των παρουσιάσεων.
- Στο τέλος των παρουσιάσεων ζητούμε από τα παιδιά να βγουν από τον ρόλο που ανέλαβαν κατά την διάρκεια της δραστηριότητας στην ομάδα.
- Ερωτήματα αναστοχασμού:
 - Ποια η πρώτη σας εντύπωση όταν παρουσιάστηκαν τα ζευγάρια παπουτσιών- τι σκεφτήκατε;
 - Πόσο δύσκολο ήταν να δημιουργήσετε το προφίλ βάσει του ζευγαριού που σας έτυχε;
 - Υπήρχαν διαφωνίες στην ομάδα όσο αφορά το προφίλ, ποιες, γιατί;
 - Όταν ακούσατε την πραγματική ιστορία - τι σκεφτήκατε;
 - Μπορούμε να μάθουμε πολλά πράγματα για ένα πρόσωπο από ένα προσωπικό του αντικείμενο, όπως τα παπούτσια του; Τι νομίζετε;
 - Μπορούμε να μάθουμε τα πάντα για ένα πρόσωπο από ένα προσωπικό του αντικείμενο;
 - Θα φορούσες κάποιο από αυτά τα παπούτσια;

Χρήσιμες συμβουλές

Επιπρόσθετη δραστηριότητα: στο μάθημα της Τέχνης να στήσουν το δικό τους μουσείο ιστορίας, στο οποίο να χρησιμοποιούν παπούτσια ως μνημεία ή εκθέματα για να προβάλουν ένα πραγματικό ιστορικό γεγονός.

1.3

Η ΔΥΝΑΜΗ ΕΙΝΑΙ ΣΤΟ ΜΥΑΛΟ

Συγγραφείς

Μύρια Λαζάρου & Παρασκευή Φρυγανά

Ηλικία

Κατάλληλο για παιδιά από 4 χρονών και άνω

Θεματική ενότητα

Τέχνες και αφήγηση

Μαθησιακός στόχος

Αυτογνωσία και αφήγηση πέραν από τα στερεότυπα του φύλου.

Υλικά

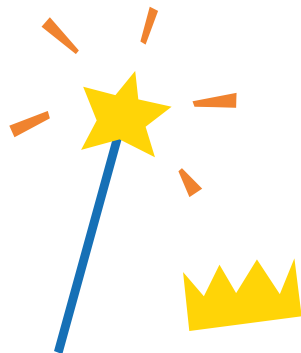
- Παραμύθι «Μην τα βάζεις ποτέ με μια πριγκίπισσα», της Valentine Rachel, εκδόσεις Βιβλιοσκόπιο
- Μαγικό ραβδί
- Μουσικό όργανο

Χρόνος

3 ώρες
(σπασμένες σε 30 λεπτά για τα μικρότερα παιδιά)

Προτεινόμενος χώρος

Σχολική τάξη

Περιγραφή βήμα – βήμα

- Διαβάστε την ιστορία του παραμυθιού «Μην τα βάζεις ποτέ με μια πριγκίπισσα»
- Καθώς διαβάζετε το παραμύθι ακουμπήστε με το μαγικό σας ραβδί κάποια από τα παιδιά και ζητήστε τους να αναπαραστήσουν αυτό που ακούνε. (χωρίς το φύλο τους να επηρεάζει τον ρόλο που θα πάρουν π.χ. ένα αγόρι μπορεί να διαδραματίσει μια από τις πριγκίπισσες)
- Όταν τελειώσει η ιστορία, ζητήστε από τα παιδιά να περπατήσουν ελεύθερα στον χώρο.
- Κρατήστε ένα μουσικό όργανο και δώστε στα παιδιά την οδηγία ότι μόλις ακούνε τον κτύπο του μουσικού οργάνου θα πρέπει να μείνουν ακίνητα, όπως οι ήρωες και οι ηρωίδες του παραμυθιού π.χ. δώστε την οδηγία «Μείνετε ακίνητοι/ες όπως η πριγκίπισσες που δένουν τα καλσόν τους για να τα κάνουν σχοινιά»,
- Στη συνέχεια, χωρίστε τα παιδιά σε ομάδες και ζητήστε τους να επιλέξουν ποιο εμπόδιο θα κάνουν αναπαράσταση, προσπαθήστε να κάνετε μεικτές ομάδες ως προς το φύλο.
- Ζητήστε από τα παιδιά να συνεργαστούν μέσα στις ομάδες τους για να βρουν λύσεις για τα εμπόδια που βλέπουν γύρω τους.
- Βάλτε τα παιδιά σε ομάδες των 3ων παιδιών και ζητήστε τους να σκεφτούν και να αποτυπώσουν με όποιο τρόπο θέλουν (π.χ. με θεατράκι, με ένα ποίημα κ.ο.κ.) ένα διαφορετικό τέλος για το παραμύθι.
- Συζητήστε με τα παιδιά τι τους έκανε εντύπωση.
- Ρωτήστε τα παιδιά ποια ήταν τα δυνατά στοιχεία στον χαρακτήρα των ηρώων και των ηρωίδων του παραμυθιού.
- Οδηγήστε τη συζήτηση στο ότι όλα τα παιδιά μπορούν να είναι έξυπνα και δυνατά και ότι για να σώσεις τον κόσμο μπορεί να είναι θέμα εξυπνάδας και ευαισθησίας παρά σωματικής δύναμης.

Χρήσιμες συμβουλές

- Αν κάποιο παιδί δεν θέλει να παίξει, το σεβόμαστε.
- Προσπαθήστε να ενθαρρύνετε τα παιδιά να παίζουν σε μεικτές ομάδες ως προς το φύλο.
- Είναι σημαντικό να έχετε ένα ξεκάθαρο χρονοδιάγραμμα στο μυαλό σας και να το τηρήσετε ώστε να ολοκληρωθεί η άσκηση.

1.4

ΕΧΟΥΝ ΦΥΛΟ ΤΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ;

Συγγραφείς

Λετίτσια Μούσα & Μαρία Πλιάτσικα

Ηλικία

4 ετών και άνω

Θεματική ενότητα

Σtereότυπα του φύλου στα παιχνίδια

Μαθησιακός στόχος

Σχολιασμός επιλογών παιχνιδιών.

Σκοπός: Διερεύνηση και αποδόμηση έμφυλων στερεοτύπων σε σχέση με τα παιχνίδια και τις δραστηριότητες.**Υλικά**

- Χάρτινα πιάτα
- Τυπωμένες φωτογραφίες παιδιών (βλ. βήμα, βήμα διαδικασία)

Χρόνος

30-40 λεπτά

Προτεινόμενος χώρος

Σχολική τάξη

Περιγραφή βήμα – βήμα

- Προεργασία: Δώστε την εντολή στους γονείς να πάνε σε ένα κατάστημα παιχνιδιών και να ζητήσουν από τα παιδιά να φωτογραφίσουν παιχνίδια που θεωρούν ότι είναι για αγόρια, για κορίτσια ή παιχνίδια για όλες/ους. (Σημαντική παράκληση, χωρίς παρέμβαση γονέα). Εναλλακτικά, μπορεί να γίνει μέσα από επίσκεψη σε διαδικτυακό κατάστημα και φωτογραφίες οθόνης.
- Δώστε στο κάθε παιδί 3 πιάτα, με την οδηγία να ταξινομήσουν τις φωτογραφίες τους σε 3 διαφορετικά πιάτα, στο ένα πιάτο τοποθετούν τα παιχνίδια για αγόρια, στο άλλο τα παιχνίδια για κορίτσια και στο τρίτο πιάτο τα παιχνίδια για όλα τα παιδιά.
- Συζητήστε με τα παιδιά τους λόγους για τους οποίους έχουν ταξινομήσει τα παιχνίδια με αυτό τον τρόπο και ρωτήστε πώς το σκέφτηκαν, κάνοντας μια σύγκριση ανάμεσα στις διαφορετικές ταξινομήσεις. Ενδεικτικές ερωτήσεις:
 - Για ποιο λόγο έβαλες τη φωτογραφία σε αυτό το πιάτο/πώς το σκέφτηκες;
 - Εσύ έχεις βάλει αυτή τη φωτογραφία σε αυτό το πιάτο το άλλο παιδί το έβαλε στο άλλο πιάτο, γιατί νομίζεις;
 - Έχεις παίξει ποτέ με αυτό που έβαλες στο άλλο πιάτο;
- Δείχνουμε φωτογραφίες «αντιπαραδείγματα», ανάλογα με τις φωτογραφίες που θα φέρουν στην τάξη, ώστε να γίνει κάποια γνωστική σύγκρουση. π.χ. παραδείγματα φωτογραφιών από κορίτσια που παίζουν με εργαλεία και αγόρια που παίζουν με κούκλες, ή γυναίκες μηχανικούς, πιλότους, επιστημότισσες, άντρες δασκάλους.
- Ζητήστε από τα παιδιά αν θέλουν να κάνουν αλλαγές στα πιάτα τους.

Χρήσιμες συμβουλές

- Αν τα παιδιά δεν θέλουν να κάνουν αλλαγές, δεν πιέζουμε, σεβόμαστε τις επιλογές τους, Προσπαθήστε να είστε ανοιχτές/οι σε κάθε άποψη.
- Αν χρειαστεί να δουλέψουμε περισσότερο σε ατομικό επίπεδο, ζητάμε από το παιδί να κάνει μια έρευνα για παραδείγματα μη στερεοτυπικών ρόλων π.χ. να βρει εικόνες γυναικών με εργαλεία, αντρών σε φροντίδα.
- Αν χρειαστεί να δουλέψετε περισσότερο, αξιοποιήστε το παραμύθι «Παίζουμε», της Σοφίας Πανίδου και Ντανιέλα Σταματιάδη, το οποίο αποδομεί τον έμφυλο διαχωρισμό των παιχνιδιών.
- Προσαρμογή για πιο μικρά παιδιά, κάντε τον διαχωρισμό με πραγματικά παιχνίδια.

2.

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ

Σχέδια μαθήματος

2.1

ΕΧΟΥΝ ΦΥΛΟ ΤΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ;

Συγγραφείς

Χαρά Μηνά & Μορφούλα Χριστοφή

Ηλικία

6 και άνω

Θεματική ενότητα

Επιστήμη και τεχνολογία

Μαθησιακός στόχος

- Αναγνώριση του τρόπου με τον οποίο τα στερεότυπα του φύλου εκδηλώνονται στα διάφορα επαγγέλματα.
- Ενθάρρυνση των παιδιών να αναγνωρίζουν τις διάφορες περιπτώσεις διακρίσεων φύλου λόγω επαγγέλματος.
- Αμφισβήτηση του έμφυλου επαγγελματικού διαχωρισμού.

Υλικά

Καρτέλες επαγγελμάτων βλ. βήμα 1^ο

Χρόνος

1 ώρα

(σπασμένη σε 30 λεπτά για τα μικρότερα παιδιά)

Προτεινόμενος χώρος

Σχολική τάξη

Περιγραφή βήμα – βήμα

- Αφόρμηση: Δώστε σε κάθε παιδί μία καρτέλα που αναγράφει ένα από τα εξής επαγγέλματα: νηπιαγωγός, χορευτής/τρια, πιλότος, γεωπόνος, σεφ και αρχιτέκτονας/ισσα.
- Δώστε επίσης μια ανθρώπινη φιγούρα, στην οποία καλούνται να σχεδιάσουν τα χαρακτηριστικά, ώστε να μοιάζει με τον κάθε άνθρωπο.
- Τα σχέδια παρουσιάζονται στην ολομέλεια. Κάθε παιδί αιτιολογεί την επιλογή των χαρακτηριστικών.
- Παρουσιάστε εικόνες/παραδείγματα των επαγγελμάτων που χρησιμοποιήθηκαν στην αφόρμηση και συζητήστε γύρω από τους λόγους που οδήγησαν τα παιδιά στην επιλογή των συγκεκριμένων χαρακτηριστικών, ώστε να αναγνωριστούν τα έμφυλα στερεότυπα επαγγελματικού διαχωρισμού και να αμφισβητηθούν.
- Ένα-ένα παιδί παρουσιάζεται μπροστά στην ολομέλεια της τάξης και επιλέγει μια καρτέλα, στην οποία απεικονίζεται από τη μια ένα αγόρι ή ένα κορίτσι και από την άλλη αναγράφονται σε μορφή μπαλονιού τα ενδιαφέροντά του (π.χ. «Είμαι ο Γιώργος. Μου αρέσει να παρακολουθώ χορευτικές παραστάσεις με τους γονείς μου. Νιώθω χαρούμενος όταν συμμετέχω κι εγώ σε τέτοιες παραστάσεις χορού»). Τα υπόλοιπα παιδιά της τάξης προτείνουν επαγγέλματα που θα ταίριαζαν να διαλέξει το παιδί της εικόνας με βάση τα ενδιαφέροντά του και αιτιολογούν τις προτάσεις τους.
- Επαναλάβετε την ίδια δραστηριότητα, αλλά αυτή τη φορά κάθε παιδί που παρουσιάζει μπροστά στην ολομέλεια της τάξης παίρνει μια καρτέλα-καθρεφτάκι, στην οποία παρουσιάζεται ο/η ίδιος/α τον εαυτό του/της. Συστήνεται στα υπόλοιπα παιδιά, λέγοντας το όνομα και τα ενδιαφέροντά του. Τα υπόλοιπα παιδιά της τάξης προτείνουν και αιτιολογούν επαγγέλματα.

Χρήσιμες συμβουλές

Για αξιολόγηση, επαναλαμβάνεται η πρώτη δραστηριότητα, με τα εξής επαγγέλματα: αρχαιολόγος, αστροναύτης, αστυνομικός, ζωγράφος, οδηγός ταξί. Αναμένεται ότι τα παιδιά θα ζωγραφίσουν στις φιγούρες τους χαρακτηριστικά του επαγγέλματος, απαλλαγμένα από έμφυλα στερεότυπα.

2.2

ΨΑΧΝΩ ΤΟ ΔΙΚΟ ΜΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

Συγγραφείς

Μαρία Αγαθαγγέλου & Μαρία Παναγή

Ηλικία

Κατάλληλο για παιδιά από 2 χρονών και άνω

Θεματική ενότητα

Στερεότυπα του φύλου / επαγγέλματα

Μαθησιακός στόχος

- Αναγνώριση των έμφυλων στερεοτύπων.
- Να αντιληφθούν τα παιδιά ότι τα επαγγέλματα δεν έχουν φύλο.
- Ελεύθερη επεξεργασία υλικών.

Υλικά

Ρούχα από διαφορετικά επαγγέλματα (γυναικοκρατούμενα και ανδροκρατούμενα) ή σχετικά αντικείμενα, π.χ. πυροσβέστης, σκουπιδιάρης, καθαρίστρια, αισθητικός.

Χρόνος

45 λεπτά

Προτεινόμενος χώρος

Σχολική τάξη / αίθουσα

Περιγραφή βήμα – βήμα

- Τοποθετήστε κρεμασμένα τα ρούχα μέσα στην τάξη, από διάφορα επαγγέλματα (όπως αναφέρεται στα υλικά πιο πάνω).
- Βάλτε μια μουσική υπόκρουση στην τάξη.
- Αφήστε τα παιδιά να διαλέξουν και να φορέσουν μία στολή, κοιτάζοντας τον εαυτό τους στον καθρέφτη.
- Ζητήστε να κάνουν τον δικό τους ρόλο, ανάλογα με τα ρούχα που επέλεξαν π.χ. όλοι/ες οι πυροσβέστες, όλοι/ες οι αισθητικοί κ.ο.κ.
- Ζητήστε από όλα τα παιδιά που έχουν το ίδιο επάγγελμα να μπουν σε έναν κύκλο π.χ. σε ένα στεφάνι που να συμβολίζει τον χώρο του επαγγέλματος, με μια εικόνα.
- Ρωτήστε τα παιδιά ποιον ή ποιαν υποδύονται, το όνομα του ρόλου τους κ.λπ.
- Ρωτήστε το κάθε παιδί γιατί διάλεξε τη συγκεκριμένη στολή/ρόλο.
- Δείξτε εικόνες από γυναίκες σε ανδροκρατούμενα επαγγέλματα και από άντρες σε γυναικοκρατούμενα επαγγέλματα.
- Οδηγήστε τη συζήτηση στο ότι δεν υπάρχουν γυναίκες και αντρικά επαγγέλματα.

Χρήσιμες συμβουλές

- Φροντίστε να έχετε αρκετές στολές για όλα τα παιδιά.
- Φροντίστε να έχετε έλεγχο στον χρόνο ώστε να μπορέσετε να κάνετε και τη συζήτηση/το κλείσιμο της δραστηριότητας.
- Αν γνωρίζετε κάποιον γονέα που βρίσκεται σε ένα επάγγελμα που δεν συνηθίζεται για το φύλο του, καλέστε τον στο σχολείο ή αναφέρετέ τον ως ζωντανό παράδειγμα.

2.3

ΟΙ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ ΤΟΥ ΤΣΙΠΟΛΙΝΟ

Συγγραφείς

Ομάδα εκπαιδευτικών από τη Λιθουανία

Ηλικία

3 – 6 ετών

Θεματική ενότητα

Επιστήμη και τεχνολογία

Μαθησιακός στόχος

- Παρατήρηση των έμφυλων στερεοτύπων που σχετίζονται με την εξωτερική εμφάνιση.
- Ενθάρρυνση των παιδιών να απομακρυνθούν από στερεοτυπικές συμπεριφορές και κριτικές βασισμένες στα έμφυλα στερεότυπα.

Υλικά

- Βιβλίο «Οι Περιπέτειες του Τσιπολίνο» του Gianni Rodari

Για την καλλιέργεια ενός κρεμμυδιού:

- Κρεμμύδια (ανάλογα με τον αριθμό των παιδιών)
- Ποττήρια/βάζα (ανάλογα με τον αριθμό των παιδιών)
- Νερό

Για τη μέτρηση των «πλεξούδων» του κρεμμυδιού:

- Ρίγες
- Φύλλο χαρτιού
- Μολύβια

Για το «χτένισμα» των κρεμμυδιών:

- Ψαλίδια
- Λαστιχάκια, κ.λπ.

Για το ντύσιμο των κρεμμυδιών:

- Σωληνάκια κόλλας
- Φύλλα χαρτιού
- Μολύβια, μαρκαδόροι
- Αυτοκόλλητα σε σχήμα ρούχων

Χρόνος

Συνολική διάρκεια 5 μαθήματα

Προτεινόμενος χώρος

Σχολική τάξη

Περιγραφή βήμα – βήμα

- Αφόρμηση: Προσκαλέστε τα παιδιά να διαβάσουν την ιστορία «Περιπέτειες του Τσιπολίνο» και να καλλιεργήσουν το κρεμμύδι τους.
- Ενθαρρύνετε τα παιδιά να καλλιεργήσουν το δικό τους Τσιπολίνο (θηλυκό ή αρσενικό). Γεμίστε βάζα με νερό και βάλτε μέσα τα κρεμμύδια.
- Προσκαλέστε τα παιδιά να σχεδιάσουν το κρεμμύδι τους, το στυλ των μαλλιών του και να του δώσουν ένα όνομα.
- Όσο μεγαλώνουν οι «πλεξούδες» του κρεμμυδιού, ντύστε τα κρεμμύδια (διακοσμήστε τα δοχεία/βάζα).
- Ενώ τα φύλλα του κρεμμυδιού μεγαλώνουν, μετρήστε τα και σε λιγότερο από 5 μέρες μετά, ανοίξτε το «κομμωτήριο».
- Μετρήστε το τελικό μήκος των φύλλων του κρεμμυδιού και προσκαλέστε τα παιδιά να «χτενίσουν» τα μαλλιά του κρεμμυδιού (κόψιμο, πλεξούδες, κ.λπ.).
- Παρατηρήστε και συζητήστε τις επιλογές των παιδιών, εάν είναι συνδεδεμένες με στερεότυπα ως προς την εμφάνιση (για παράδειγμα, γυναίκες - μακριά μαλλιά, άντρες - κοντά μαλλιά).
- Συζητήστε με τα παιδιά το γεγονός ότι τα κορίτσια μπορούν να έχουν κοντά μαλλιά και τα αγόρια μακριά.
- Συζητήστε με τα παιδιά το γεγονός ότι κάποτε κατηγοριοποιούμε τους ανθρώπους βάσει της εμφάνισής τους, αποφασίζοντας τι είναι ή δεν είναι κατάλληλο ή αποδεκτό γι' αυτούς/ες.

Χρήσιμες συμβουλές

Τα παιδιά ενθαρρύνονται να αμφισβητήσουν τα στερεότυπα (π.χ. Ένα κρεμμύδι με μακριά μαλλιά, ή μαλλιά πιασμένα σε αλογοουρά, μπορεί να είναι μόνο κορίτσι, ή ένα κρεμμύδι με μπλε ρούχα να είναι μόνο αγόρι). Κρατείστε αυτή τη συζήτηση ανοιχτή σε κάθε αφορμή που θα προκύψει μετά από την υλοποίηση του σχεδίου μαθήματος.

3.

ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΙ ΧΩΡΟΣ

Σχέδια μαθήματος

3.1

ΚΑΝΟΥΜΕ ΔΟΥΛΕΙΕΣ ΜΑΖΙ, ΜΕ ΟΛΑ ΤΑ ΧΕΡΑΚΙΑ

Συγγραφείς

Αλίκη Ζαχαριάδου & Έλενα Μιχαηλίδη

Ηλικία

Κατάλληλο για παιδιά από 2 χρονών και άνω

Θεματική ενότητα

Χρόνος και χώρος / Σπίτι / Στερεότυπα του φύλου

Μαθησιακός στόχος

- Αναγνώριση των έμφυλων στερεοτύπων.
- Να αντιληφθούν τα παιδιά ότι οι δουλειές και οι ευθύνες στο σπίτι δεν έχουν φύλο.

Υλικά

- Σφουγγαρίστρα
- Σκούπα
- Σίδερο
- Εργαλεία
- Φτυάρι
- Σακούλες σκουπιδιών
- Πανάκια και κούκλες

Χρόνος

45 λεπτά (μπορεί να υλοποιηθεί σε δύο 20λεπτα)

Προτεινόμενος χώρος

Σχολική τάξη ή οποιοσδήποτε χώρος με καρέκλες

Περιγραφή βήμα – βήμα

- Χωρίστε τα παιδιά σε ομάδες (μεικτές ως προς το φύλο).
- Τοποθετείστε μπροστά στην κάθε ομάδα 3 υλικά, διαφορετικά μεταξύ τους.
- Αφήστε τα παιδιά ελεύθερα να τα επεξεργαστούν.
- Ρωτήστε τα παιδιά «ποιος ή ποια κάνει αυτή τη δουλειά στο σπίτι;», δείχνοντας κάποιο υλικό. (Ή εάν αισθάνεστε άνετα να συζητήσετε τις προσωπικές τους εμπειρίες, ρωτήστε «στο δικό σας σπίτι, ποιος ή ποια κάνει αυτή τη δουλειά»).
- Αναμένεται ότι τα παιδιά θα χωρίσουν τις εργασίες σε «ανδρικές» και «γυναικείες», όπως στερεοτυπικά τις έχουμε στο μυαλό μας.
- Επιστρέψτε στην ολομέλεια.
- Ζητήστε από μία – μία τις ομάδες των παιδιών να επιλέγει μια δουλειά και να την αναπαριστούν, παίζοντας παντομίμα με το υλικό που κρατάνε.
- Τα υπόλοιπα παιδιά που παρακολουθούν, προσπαθούν να μαντέψουν τη δουλειά που κάνουν και ποια/ποιος την κάνει μέσα σε ένα σπίτι.
- Συζητήστε:
 - Γιατί κάνει αυτή τη δουλειά ο μπαμπάς ή η μαμά / γιατί δεν μπορεί (το άλλο φύλο) να την κάνει;
 - Τι χρειαζόμαστε για να σκουπίσουμε; Οδηγώντας τη συζήτηση στο ότι όλοι/όλες μπορούν να τα κάνουν όλα.
- Στο τέλος ζητήστε από τα παιδιά να κάνουν παντομίμα τις δραστηριότητες με μουσική!
- Κάθε φορά που σταματάτε τη μουσική, δώστε την οδηγία για διαφορετική δραστηριότητα, π.χ. τώρα σκουπίζουμε, τώρα αλλάζουμε το πανάκι στο μωρό μας, τώρα καρφώνουμε τον τοίχο κ.ο.κ.

Χρήσιμες συμβουλές

- Είναι σημαντικό να έχετε ένα ξεκάθαρο χρονοδιάγραμμα στο μυαλό σας και να το τηρήσετε ώστε να ολοκληρωθεί η άσκηση.
- Τα υλικά θα μπορούσαν να τα φέρουν τα ίδια τα παιδιά από το σπίτι τους, ζητήστε από την προηγούμενη μέρα ένα υλικό από το κάθε παιδί, για να εμπλακούν στη διαδικασία.
- Θα μπορούσατε να εντάξετε αυτή τη δραστηριότητα στην προκαθορισμένη ύλη π.χ. στη θεματική υγιεινή, σώμα ή οικογένεια.

3.2

Η ΚΑΨΟΥΛΑ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

Συγγραφείς

Ομάδα εκπαιδευτικών από τη Ρουμανία

Ηλικία

8 – 9 ετών

Θεματική ενότητα

Χρόνος και χώρος

Μαθησιακός στόχος

- Απόκτηση νέων πληροφοριών σχετικά με το πώς οι ζωές των γυναικών και των ανδρών έχουν αλλάξει κατά την διάρκεια του τελευταίου αιώνα.
- Εξάσκηση της φαντασίας σχετικά με τις αλλαγές που έρχονται στο μέλλον.

Υλικά

- Τυπωμένες εικόνες ανδρών και γυναικών από τη δεκαετία του 1900 μέχρι σήμερα.
- Σύγχρονες εικόνες νέων ανθρώπων (μαζί με αυτοκίνητα, αεροπλάνα/διαστημόπλοια, ηλεκτρονικούς υπολογιστές, τηλέφωνα) για να χρησιμοποιηθούν ως έναρξη μιας εισαγωγής για το πώς ήταν η ζωή πριν 100 χρόνια σε σύγκριση με το τώρα.

Χρόνος

1 – 2 ώρες

Προτεινόμενος χώρος

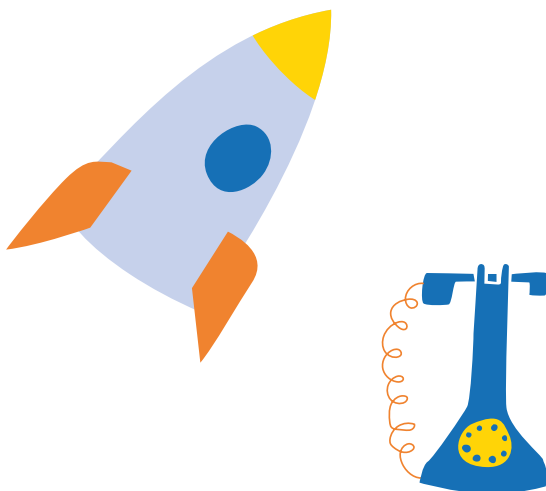
Σχολική τάξη

Περιγραφή βήμα – βήμα

- Μιλήστε στα παιδιά για κάποιες μεγάλες αλλαγές κατά τη διάρκεια των τελευταίων 100 χρόνων παρουσιάζοντας κάποιες εικόνες.
- Ρωτήστε τα παιδιά ποιες πιστεύουν ότι είναι οι μεγαλύτερες αλλαγές ή ποια είναι τα κυριότερα πλεονεκτήματα της σύγχρονης εποχής.
- Μπορείτε να αναφέρετε ότι οι άνθρωποι έχουν ξεκινήσει να εξερευνούν το διάστημα, να ταξιδεύουν από τη μια άκρη της γης στην άλλη γρηγορότερα, να εξερευνούν καινούριες περιοχές, οι γυναίκες πλέον δεν ασχολούνται αποκλειστικά με τις δουλειές του σπιτιού, κ.λπ.
- Φτιάξτε μεικτές ομάδες 2 αγοριών και 2 κοριτσιών η κάθε μια και πείτε τους να ζωγραφίσουν τα αντικείμενα που θα έπαιρναν μαζί τους σε μια κάψουλα του χρόνου, για να δείξουν στους ανθρώπους του μέλλοντος πώς ήταν τα κορίτσια και τα αγόρια.
- Η ζωγραφιά πρέπει να περιέχει 1 κορίτσι, 1 αγόρι και 3 αντικείμενα. Μπορούν επίσης να χρησιμοποιήσουν αποκόμματα περιοδικών.
- Στο τέλος κρεμάστε όλες τις ζωγραφιές μαζί και μιλήστε γι' αυτές.
- Βοηθητικές ερωτήσεις: Τι δικαιώματα είχαν οι γυναίκες; Πώς περνούσαν τον χρόνο τους; Τι έκαναν οι άντρες; Τι άλλαξε; (π.χ. Οι γυναίκες μπορούν να ψηφίσουν, να έχουν πρόσβαση στην εκπαίδευση, να οδηγήσουν αεροπλάνα, οι άντρες πλέον δεν παλεύουν μεταξύ τους, έχουν χρόνο για τα παιδιά τους, κ.λπ.).

Χρήσιμες συμβουλές

Επιπρόσθετα, θα μπορούσατε να συζητήσετε με τα παιδιά: Πώς πιστεύετε ότι θα είναι τα αγόρια και τα κορίτσια του 2100;

3.3

ΤΑ ΤΡΙΑ ΓΟΥΡΟΥΝΑΚΙΑ

Συγγραφείς

Ομάδα εκπαιδευτικών από την Ιταλία

Ηλικία

3 – 6 ετών

Θεματική ενότητα

Χρόνος και χώρος

Μαθησιακός στόχος

- Ενθάρρυνση των παιδιών να απορρίπτουν στερεοτυπικές συμπεριφορές και αντιλήψεις.
- Ενθάρρυνση των παιδιών να αναγνωρίσουν ότι, τόσο αγόρια όσο και κορίτσια, μπορούν να λάβουν μέρος στον σχεδιασμό, την οικοδόμηση και τη συντήρηση.
- Ενθάρρυνση των παιδιών να αναγνωρίσουν ότι, τόσο οι άντρες όσο και οι γυναίκες, μπορούν να γίνουν επικίνδυνοι/ες.

Υλικά

- Παραμύθι «Τα τρία γουρουνάκια»
- Τυπωμένες εικόνες από το παραμύθι (εικόνες με τα τρία γουρουνάκια και τον λύκο)

Υλικά για την κατασκευή του σπιτιού

- Για σπίτι από άχυρο: Καλαμάκια από άχυρο
- Για σπίτι από κλαδιά: Οδοντογλυφίδες, μπατονέτες, οποιαδήποτε ξυλάκια
- Για σπίτι από τούβλα: Τουβλάκια lego

Υλικά για τα γουρουνάκια και τον λύκο

- Χάρτινα ποτήρια ή ρολό από χαρτί υγείας, χάρτινα πιατάκια (τουλάχιστον ένα για κάθε παιδί)
- Χρωματιστά χαρτόνια ή αποκόμματα
- Αυτοκόλλητα (μάτια, βλεφαρίδες, κουμπιά, βαμβάκι, κ.λπ.)
- Μαρκαδόροι, μολύβια
- Κόλλα
- Ψαλίδια
- Πιστολάκι μαλλιών

Χρόνος

Δύο ώρες

Προτεινόμενος χώρος

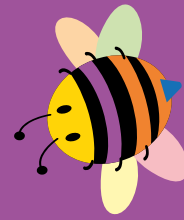
Σχολική τάξη

Περιγραφή βήμα – βήμα

- Πείτε στα παιδιά το παραμύθι «Τα τρία γουρουνάκια».
- Προσκαλέστε τα παιδιά να δημιουργήσουν τους χαρακτήρες του παραμυθιού (να τους δώσουν ονόματα και φύλο).
- Η δραστηριότητα μπορεί να γίνει σε ομάδες ή ατομικά.
- Φτιάξτε τα σπιτία των γουρουνιών και βάλτε τα μέσα.
- Ελέγξτε την ανθεκτικότητα των σπιτιών, με τη βοήθεια του λύκου (πιστολάκι μαλλιών).

Χρήσιμες συμβουλές

- Τονίστε στα παιδιά ότι, τόσο τα κορίτσια όσο και τα αγόρια, μπορούν να σχεδιάσουν σπιτία. Μαζί με τα παιδιά, κοιτάξτε τα σπιτάκια τους και παρατηρήστε τις διαφορές τους. Ενθαρρύνετε τα παιδιά να δώσουν έμφαση στο γεγονός ότι, όσο περισσότεροι και διαφορετικοί άνθρωποι συνεργάζονται, τόσο καλύτερο θα είναι το αποτέλεσμα για πολλούς ανθρώπους, επειδή ο καθένας/καθεμία έχει διαφορετικές εμπειρίες τις οποίες χρησιμοποιεί στον σχεδιασμό (π.χ. Ένα ψηλό κορίτσι μπορεί να μην σκεφτεί να προσθέσει ένα σκαλί, για να μπορέσει να δει τι υπάρχει πάνω στο ράφι και να το πάρει, αλλά ένα πιο κοντό κορίτσι μπορεί να το σκεφτεί και να προσθέσει το σκαλί).
- Τονίστε στα παιδιά ότι τα κορίτσια μπορούν επίσης να είναι οικοδόμοι και ότι δεν καθορίζει το φύλο τι μπορεί να κάνει ο καθένας/κάθε μια. Δοκιμάστε να σηκώσετε αντικείμενα διαφορετικού βάρους με τα παιδιά (όλοι/όλες σηκώνουν τα ίδια αντικείμενα με σειρά) και ρωτήστε τα παιδιά πόσο εύκολα ή δύσκολα σηκώνουν τα βάρη. Μαζέψτε τα αποτελέσματα και παρατηρήστε αν ο βαθμός δυσκολίας οφείλεται στον παράγοντα του φύλου ή σε άλλα χαρακτηριστικά. Ενθαρρύνετε τα παιδιά να συζητήσουν ποια επαγγέλματα/ασχολίες απαιτούν σωματική δύναμη που δεν σχετίζεται με το φύλο.
- Συζητήστε το γεγονός ότι, τόσο τα κορίτσια όσο και τα αγόρια, μπορούν να είναι σκληρά και δυνατά. Αλλά είναι πιο εύκολο και διασκεδαστικό να κουβαλήσουν κάτι βαρύ μαζί (π.χ. Το κουβάλημα μιας βαριάς πέτρας είναι πιο εύκολο και γρήγορο για πολλά άτομα μαζί, παρά για ένα παιδί).
- Προτείνετε στα παιδιά να βελτιώσουν τα σπιτάκια ή να τα ξανακτίσουν. Τι υλικά χρειάζονται; Πώς μπορούν να τα ενισχύσουν;

Κατευθυντήριες Γραμμές για την αντιμετώπιση των έμφυλων στερεοτύπων στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Ακολουθούν κατευθυντήριες γραμμές, για την προώθηση της ισότητας των φύλων και την αμφισβήτηση των έμφυλων στερεοτύπων εντός του σχολικού πλαισίου, έτσι όπως προέκυψαν από τη συνεργασία με ομάδες εκπαιδευτικών και τέσσερα συνεργαζόμενα σχολεία, νηπιαγωγεία και δημοτικά στην Κύπρο.

Οι πιο κάτω κατευθυντήριες γραμμές αποτελούν προτάσεις για πολιτικές και πρακτικές παρέμβασης σε τρία επίπεδα:

Προτάσεις προς την εκπαιδευτική κοινότητα

Προτάσεις προς τους γονείς

Θεσμικές προτάσεις παρέμβασης στο σχολικό πλαίσιο

Α) ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

Οι εκπαιδευτικοί αναγνωρίζουν ότι το σχολείο συχνά αποτελεί ένα πεδίο αναπαραγωγής των έμφυλων στερεοτύπων, την ίδια στιγμή που ενέχει τη δυναμική για την αμφισβήτησή τους. Διάφορες καθημερινές πρακτικές, όπως η μη συμπεριληπτική γλώσσα, με τη χρήση του γενικευτικού αρσενικού γένους (π.χ. οι μαθητές), ή η ανάθεση ξεχωριστών δραστηριοτήτων στα αγόρια και τα κορίτσια (π.χ. τα αγόρια κουβαλούν, τα κορίτσια στολίζουν), αναπαράγουν στερεότυπα και παγιώνουν έμφυλες ανισότητες.

Όμως, το σχολείο μπορεί να αποτελέσει έναν πυρήνα αλλαγής, με αποτελέσματα που αντανακλώνται σε ολόκληρη την κοινωνία. Ακολουθεί μια σειρά εισηγήσεων για την άρση των πρακτικών αυτών, όπως εκφράστηκαν στο πλαίσιο της δουλειάς μας με την εκπαιδευτική κοινότητα.

- **Εκπαιδευτικά σεμινάρια** σε συστηματική βάση προς την εκπαιδευτική κοινότητα, για την ευαισθητοποίηση σε σχέση με τα ζητήματα της ισότητας των φύλων, αλλά και για την απόκτηση δεξιοτήτων και πρακτικών αντιμετώπισης των έμφυλων στερεοτύπων. Κάποια βασική εκπαίδευση θα πρέπει να καθίσταται υποχρεωτική, καθώς η εθελοντική εκπαίδευση συχνά δεν καλύπτει τα άτομα που τη χρειάζονται περισσότερο.
- **Επαναθεώρηση του εκπαιδευτικού υλικού.** Παρά την προσπάθεια άρσης των έμφυλων στερεοτύπων από το εκπαιδευτικό υλικό, που πραγματοποιήθηκε στο κυπριακό εκπαιδευτικό σύστημα, οι εκπαιδευτικοί εντοπίζουν την ανάγκη για επανεξέταση και άρση των στερεοτύπων που, όπως αναφέρουν, παραμένουν στα σχολικά βιβλία. Πιο συγκεκριμένα, αναφέρουν την ανάγκη για ισόρροπη κάλυψη των γυναικών και των αντρών συγγραφέων και την επανεξέταση των εικόνων και των ρόλων που λαμβάνουν οι γυναίκες και οι άντρες που απεικονίζονται σε αυτές.
- **Μηχανισμοί αυτοπαρατήρησης.** Η αναπαραγωγή των έμφυλων στερεοτύπων συχνά συμβαίνει μέσα από ασυνείδητες διεργασίες και η αυτοπαρατήρηση είναι μια άσκηση που τις φέρνει στο συνειδητό επίπεδο. Μέσα από την αυτοπαρατήρηση, οι εκπαιδευτικοί μαθαίνουν να προσέχουν περισσότερο τη συμπεριφορά τους, αλλά και τις έμφυλες δυναμικές εντός του σχολείου τους.
- **Χρήση της ευαίσθητης ως προς το φύλο γλώσσας στον γραπτό και τον προφορικό λόγο.** Η συμπεριληπτική και ευαίσθητη ως προς το φύλο γλώσσα συμβάλει στην ορατότητα των γυναικών και την άρση της ιεραρχικής σχέσης ανάμεσα στα φύλα. Χρειάζεται συνειδητή προσπάθεια για την άρση του γλωσσικού σεξισμού, μέσα από την παροχή εκπαίδευσης και σχετικού εγχειριδίου για την αποφυγή του. Ένα παράδειγμα ενός τέτοιου εγχειριδίου, είναι ο Οδηγός Υπέρβασης Γλωσσικού Σεξισμού στη Γλώσσα των Εγγράφων της Δημόσιας Διοίκησης της Κυπριακής Δημοκρατίας, που είναι διαθέσιμος [εδώ](#).
- **Αποφυγή του έμφυλου διαχωρισμού,** στο μέτρο του δυνατού. Για παράδειγμα, στους καταλόγους μαθητών/τριων ακολουθείται πλέον το αλφαβητικό σύστημα και όχι το σύστημα αγόρια – κορίτσια. Επίσης, ενδείκνυται η ανάθεση κοινών δραστηριοτήτων και αποφυγή των διαφορετικών παιχνιδιών, χρωμάτων κ.ο.κ. για αγόρια και κορίτσια, ώστε να μην ενισχύεται ο διαχωρισμός.
- **Χρήση εκπαιδευτικού υλικού που προσφέρεται για την αμφισβήτηση των έμφυλων στερεοτύπων** όπως είναι το παρόν εγχειρίδιο.
- **Πολυφωνία και παρουσίαση εναλλακτικών προτύπων,** για παράδειγμα γυναίκες στον αθλητισμό και την τεχνολογία και άντρες στα επαγγέλματα φροντίδας. Τα πρότυπα, μέσα από το παράδειγμα πραγματικών προσώπων, βοηθούν τα παιδιά να ξεπεράσουν τα στερεότυπά τους και να μάθουν να αποδέχονται πράγματα που δεν είχαν ποτέ σκεφτεί στο παρελθόν. Με αυτό τον τρόπο, τα παιδιά μαθαίνουν να αμφισβητούν τον έμφυλο επαγγελματικό διαχωρισμό και αντιλαμβάνονται ότι το φύλο δεν θέτει περιορισμούς σε σχέση με τα ενδιαφέροντα, τις ασχολίες και τα επαγγέλματα.

B) ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟΝ ΡΟΛΟ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ

Οι εκπαιδευτικοί με τους οποίους έχουμε συνεργαστεί, έχουν εντοπίσει την ανάγκη για μια πιο δυναμική συνεργασία με τους γονείς για την προώθηση των ζητημάτων της ισότητας των φύλων και της άρσης των έμφυλων στερεοτύπων. Συχνά, γονείς θέτουν εμπόδια στις θεσμικές και άλλες αλλαγές εντός του σχολικού πλαισίου. Για παράδειγμα, ομάδες γονέων αντιδρούσαν στην εισαγωγή της περιεκτικής σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης στα κυπριακά σχολεία. Σε άλλη περίπτωση, στο νηπιαγωγείο, υπήρξαν παράπονα από γονείς για την αμφίεση αγοριού με στολή πριγκίπισσας, ή για τη δημοσιοποίηση της προτίμησης αγοριού στο παιχνίδι με τις κούκλες. Με βάση τα πιο πάνω, εντοπίστηκαν οι ακόλουθες ανάγκες και εισηγήσεις:

- **Συστηματική εκπαίδευση των γονέων σε ζητήματα ισότητας των φύλων από ομάδες εμπειρογνομόνων/ισσων.** Υπάρχει ανάγκη για αντίστοιχα με το BEE εκπαιδευτικά προγράμματα, που να απευθύνονται σε γονείς, με στόχο την ευαισθητοποίηση σε ζητήματα φύλου. Με αυτό τον τρόπο οι παρεμβάσεις εντός του σχολικού πλαισίου θα τυγχάνουν καλύτερης αποδοχής.
- **Ανάπτυξη πεδίων συνεργασίας με τους γονείς.** Υπάρχει επίσης ανάγκη για την ανεύρεση πεδίων συνεργασίας ανάμεσα στους γονείς και τους εκπαιδευτικούς. Κοινές ημερίδες και εκπαιδεύσεις θα μπορούσαν να προσφέρουν αυτό το πεδίο ώστε να υπάρξουν αλληλοσυμπληρωματικές ενέργειες ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς και τους γονείς. Προς αυτή την κατεύθυνση, το πρόγραμμα BEE θα συμβάλει, οργανώνοντας συναντήσεις ενημέρωσης με τους φορείς των γονέων, όπως προβλέπεται. Στη δημιουργία συνεργιών, θα μπορούσε να προστεθεί το διευρυμένο κοινωνικό δίκτυο των παιδιών ώστε να περιλαμβάνεται η ευρύτερη οικογένεια (π.χ. γιαγιάδες, παππούδες) αλλά και άλλοι ενήλικες π.χ. δάσκαλοι/ες απογευματινών δραστηριοτήτων.
- **Διοργάνωση κοινών δραστηριοτήτων εκπαίδευσης ανάμεσα σε παιδιά και γονείς.** Τα ζητήματα του φύλου παραμένουν σχεσιακά πεδία. Η συνύπαρξη γονέων και παιδιών σε εκπαιδεύσεις σχετικά με την αμφισβήτηση των στερεοτύπων, θα ενισχύσει τη συζήτηση και πιθανόν να την επεκτείνει, εντός της οικογένειας με ένα πολλαπλασιαστικό όφελος για το σύνολο της κοινωνίας.

Γ) ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΕΝΤΟΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ

Πέραν από τις ατομικές δράσεις των εκπαιδευτικών, όπως περιγράφονται πιο πάνω, το σχολείο ως θεσμός μπορεί να συμβάλει στην αντιμετώπιση των έμφυλων στερεοτύπων μέσα από μια σειρά δράσεων όπως αυτές που παρουσιάζονται πιο κάτω.

- **Δημιουργία ενός κοινού οράματος και συστήματος αξιών σε σχέση με την ισότητα των φύλων.** Το κοινό όραμα αυξάνει τις πιθανότητες επιτυχίας, ενισχύει την ενότητα μεταξύ του προσωπικού και διευκολύνει την επικοινωνία του με τον έξω κόσμο, π.χ. τις οικογένειες, την κοινότητα, το κράτος.
- **Εμπλοκή ολόκληρου του προσωπικού του σχολείου στις δράσεις για την προώθηση της ισότητας.** Πέραν από το εκπαιδευτικό προσωπικό, τα άλλα μέλη του προσωπικού όπως οι γραμματείς, οι καθαριστές/τριες κ.ο.κ. έχουν ένα σημαντικό ρόλο να παίξουν σε σχέση με την ισότητα των φύλων. Μέσα από μια συνεργατική και συμπεριληπτική προσέγγιση δημιουργείται μια κουλτούρα ισότητας που είναι παρούσα σε όλες τις εκφάνσεις της κοινωνικής ζωής του σχολείου.
- **Δημιουργία δικτύου συνεργατών/ιδών,** που θα προσφέρουν στήριξη και εμπειρογνωμοσύνη με σκοπό τον αποτελεσματικότερο τρόπο εφαρμογής των πολιτικών για την προώθηση της ισότητας των φύλων. Μια σειρά δράσεων από εμπειρογνώμονες/ισσες στον τομέα του φύλου θα μπορούσε να περιλαμβάνει, τη μελέτη για τη διάγνωση των αναγκών, την εκπόνηση πλάνου ισότητας, την εκπαίδευση όλου του προσωπικού, την ενημέρωση των γονέων και την παροχή σχετικού εκπαιδευτικού υλικού.
- **Δημιουργία δεικτών επιτυχίας και συστήματος παρακολούθησης,** ώστε να διασφαλίζεται ότι οι δράσεις που υλοποιούνται είναι αποτελεσματικές και στην αντίθετη περίπτωση να επανασχεδιάζονται.
- **Ανταλλαγή μεθόδων και πρακτικών.** Σύστημα ανταλλαγής σχεδίων μαθήματος και πρακτικών ανάμεσα σε εκπαιδευτικούς, ώστε να αλληλοδιδάσκονται σε σχέση με την αντιμετώπιση των έμφυλων στερεοτύπων και την προώθηση της κουλτούρας ισότητας.
- **Οργανωσιακή δομή απαλλαγμένη από τα στερεότυπα του φύλου,** μέσα από την κατανομή καθηκόντων απαλλαγμένη από έμφυλα στερεότυπα, ώστε γυναίκες και άντρες να απασχολούνται με όλα τα καθήκοντα και ευθύνες εντός του σχολείου.
- **Εργαλειοθήκη πρακτικών παρέμβασης.** Το σχολείο θα μπορούσε να προσφέρει υλικό όπως σχέδια μαθήματος, σχετικά παιχνίδια ως ένα αρχείο στο οποίο μπορούν εύκολα να ανατρέξουν οι εκπαιδευτικοί όταν χρειάζεται να ανοίξουν τα έμφυλα ζητήματα στις τάξεις τους. Οι σχετικές Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις στην Κύπρο έχουν μια πληθώρα από τέτοια εργαλεία.
- **Επικοινωνία των όποιων δράσεων για την προώθηση της ισότητας των φύλων,** ώστε το σχολείο να αποτελέσει πηγή έμπνευσης για άλλα σχολεία και φορείς.

ΓΛΩΣΣΑΡΙ ΒΑΣΙΚΩΝ ΟΡΩΝ ΚΑΙ ΕΝΝΟΙΩΝ

A

Ανισότητες του φύλου: Οι ανισότητες ή ανομοιότητες σε οποιονδήποτε τομέα ανάμεσα στις γυναίκες και στους άνδρες, όσον αφορά στο επίπεδο της συμμετοχής τους, στην πρόσβασή τους στους πόρους, στα δικαιώματα, στις αμοιβές ή στα επιδόματα.

B

Βιολογικό και κοινωνικό φύλο: Το βιολογικό φύλο αναφέρεται στα διαφορετικά βιολογικά χαρακτηριστικά των ανθρώπων, τα οποία ορίζονται κοινωνικά ως θηλυκά ή αρσενικά. Το κοινωνικό φύλο αναφέρεται σε σειρά κοινωνικά κατασκευασμένων ρόλων και σχέσεων, χαρακτηριστικά προσωπικότητας, συμπεριφορές, αξίες, εξουσία και επιρροή που αποδίδει η κοινωνία στα δύο φύλα. Ενώ το βιολογικό φύλο θεωρείται μάλλον προσδιορισμένο από γενετικά χαρακτηριστικά, το κοινωνικό φύλο είναι μια αποκτηθείσα ταυτότητα που μαθαίνεται, αλλάζει με την πάροδο του χρόνου και ποικίλει ευρέως μέσα και πέρα από τους πολιτισμούς. Το κοινωνικό φύλο είναι σχεσιακό και αναφέρεται, όχι μόνο στις γυναίκες ή στους άνδρες αλλά και στη σχέση μεταξύ τους.

Δ

Διαδικασία της ένταξης της διάστασης του φύλου (Gender mainstreaming): Η συστηματική ένταξη των συνθηκών, των προτεραιοτήτων και των αναγκών των γυναικών και των ανδρών σε όλες τις πολιτικές, υπό το πρίσμα της προώθησης της ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών. Η κινητοποίηση όλων των γενικών πολιτικών και μέτρων, σκοπεύοντας ιδιαίτερω στην επίτευξη της ισότητας, λαμβάνοντας υπόψη ενεργά και ανοιχτά, στη φάση του σχεδιασμού, τις συνέπειές τους στις αντίστοιχες συνθήκες της ζωής των γυναικών και των ανδρών κατά την εφαρμογή, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των πολιτικών και των μέτρων αυτών. Η αναδιοργάνωση, η βελτίωση, η εξέλιξη και η εκτίμηση των διαδικασιών λήψης αποφάσεων με την οπτική της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών σε όλους τους τομείς και σε όλους τους εμπλεκόμενους συντελεστές στη χάραξη, στην εφαρμογή, στην παρακολούθηση και στην αξιολόγηση των πολιτικών. Βασική προϋπόθεση, αποτελεί η συστηματική εφαρμογή ενός σχεδίου δράσης για την ένταξη της διάστασης του φύλου στην κουλτούρα ενός οργανισμού και στους τομείς δράσης/πολιτικής του, συμβάλλοντας έτσι σε μια έντονη οργανωτική μεταβολή. Υπονοεί την ενίσχυση της πολιτικής βούλησης σε τοπικό, εθνικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο. Αυτός είναι ένας τρόπος για να καταστεί η ισότητα των φύλων μια συγκεκριμένη πραγματικότητα στη ζωή των γυναικών και των ανδρών. Δημιουργεί χώρο για όλους τόσο στους οργανισμούς όσο και σε άλλους τομείς της δημόσιας και ιδιωτικής ζωής.

Διακρίσεις κατά των γυναικών: Κάθε διαχωρισμός, εξαίρεση ή περιορισμός που βασίζεται στο φύλο και έχει ως σκοπό ή/και αποτέλεσμα να διακυβεύσει ή να περιορίσει την απόλαυση ή την άσκηση από τις γυναίκες των ανθρώπινων δικαιωμάτων, των θεμελιωδών ελευθεριών στον πολιτικό, οικονομικό, κοινωνικό, πολιτιστικό, αστικό και κάθε άλλον τομέα.

Διάσταση του φύλου: Η διάσταση κάθε ζητήματος που σχετίζεται με το φύλο, με τις διαφορές στη ζωή των ανδρών και των γυναικών.

Διαφορά στις αμοιβές των δύο φύλων: Οι υφιστάμενες διαφορές στις αποδοχές των ανδρών και των γυναικών, εξαιτίας του επαγγελματικού διαχωρισμού και της άμεσης διάκρισης στη βάση του φύλου και όχι στην αξία της εργασίας.

Διαφορές κατά φύλο: Οι κοινωνικές και πολιτισμικές διαφορές μεταξύ γυναικών και ανδρών, καθώς και οι διαφορετικές αξίες που αποδίδονται στη σφαίρα δραστηριοτήτων γυναικών και ανδρών. Οι διαφορές κατά φύλο ποικίλουν σε κάθε κοινωνία και πολιτισμό και αλλάζουν στον χρόνο.

Ε

Ειδικό ως προς το φύλο: Πολιτικές και προγράμματα που απευθύνονται συγκεκριμένα σε γυναίκες ή άνδρες προκειμένου να αλλάξουν ή να ωφεληθούν η μία ή η άλλη ομάδα στο επικρατούμενο πλαίσιο σχέσεων μεταξύ των δύο φύλων. Οι παρεμβάσεις βασίζονται σε ακριβείς αξιολογήσεις των σχέσεων μεταξύ των φύλων στην κοινωνία και απαιτούνται προκειμένου να αποκατασταθούν οι ανισορροπίες (μεροληψίες) σε σημαντικούς τομείς.

Έμφυλα Θέματα: Τα έμφυλα θέματα γίνονται προφανή όταν κάθε πολιτική ή κατάσταση εξετάζεται μέσα από ένα «έμφυλο φακό» ή χρησιμοποιώντας μια «έμφυλη προοπτική».

Έμφυλα Στερεότυπα: Η λέξη στερεότυπο αναφέρεται στις αντιλήψεις που έχουμε ως αποτέλεσμα προκαταλήψεων απέναντι σε άτομα, ομάδες και ιδέες. Είναι δηλαδή ένα σύνολο πεποιθήσεων που αφορούν προσωπικά χαρακτηριστικά μίας ομάδας ανθρώπων, τα οποία, ωστόσο, δεν ανταποκρίνονται πάντα στην πραγματικότητα. Σε σχέση με το φύλο, τα στερεότυπα φύλου είναι οι αντιλήψεις που έχουμε και οι στάσεις που υιοθετούμε, αναφορικά με την ταυτότητα των ανδρών και γυναικών. Οι έννοιες στερεότυπο και προκατάληψη παίζουν σημαντικό ρόλο στη ζωή μας, αφού επηρεάζουν σε σημαντικό βαθμό τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε τον κόσμο και τους γύρω μας, τον τρόπο που διαμορφώνουμε την κρίση και τη συμπεριφορά μας και, εντέλει, τον τρόπο που συμπεριφερόμαστε σε άτομα που ανήκουν σε συγκεκριμένες ομάδες. Με δεδομένο επίσης ότι επηρεάζονται οι αποφάσεις που λαμβάνουμε σε σχέση με τα άτομα αυτά, οι δύο αυτές έννοιες, κατά την εφαρμογή τους, μπορούν να αποτελέσουν αφετηρία για διακριτική μεταχείριση. Τα έμφυλα στερεότυπα προκύπτουν από (συχνά ξεπερασμένες) υποθέσεις σχετικά με τους ρόλους, τις ικανότητες και τα χαρακτηριστικά των ανδρών και των γυναικών. Ενώ σε ορισμένες ειδικές περιπτώσεις, τέτοια στερεότυπα μπορεί να βρεθούν να έχουν μια βάση στην πραγματικότητα, τα στερεότυπα καθίστανται προβληματικά όταν στη συνέχεια υποτίθεται ότι ισχύουν για όλους τους άνδρες και όλες τις γυναίκες. Αυτό μπορεί να οδηγήσει τόσο σε υλικά και ψυχολογικά εμπόδια που εμποδίζουν τις γυναίκες και τους άνδρες να κάνουν επιλογές και να απολαμβάνουν πλήρως τα δικαιώματά τους.

Έμφυλη Τυφλότητα/Αορατότητα: Πολιτικές και προγράμματα που δεν λαμβάνουν υπόψη τις διαφορές, τις δυνατότητες και τους στόχους των γυναικών και των ανδρών είναι τυφλά ως προς το φύλο. Τα προγράμματα αυτά θεωρούνται ουδέτερα ως προς το φύλο, αλλά λόγω των σιωπηρών εστιάσεων τους στους άνδρες, τείνουν να υποστηρίζουν τις ανάγκες και τα συμφέροντα των ανδρών και παραμελούν αυτά των γυναικών.

Έμφυλη Ευαισθησία: Η ευαισθητοποίηση όσον αφορά το φύλο σημαίνει ότι σέβεται τα διαφορετικά μοντέλα ζωής, τις δεξιότητες και τις δραστηριότητες των γυναικών και των ανδρών, καθώς και τις επιπτώσεις τους στον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα. Αναφέρεται σε πολιτικές και προγράμματα που αναγνωρίζουν ρητά τις διαφορές μεταξύ γυναικών και ανδρών. Αυτές οι διαφορές επηρεάζουν τις ικανότητες των γυναικών ή των ανδρών να συμμετέχουν στην επιχειρηματικότητα, στη δημιουργία επιχειρήσεων και στην ανάπτυξη.

Έμφυλη Ισοτιμία: Η έμφυλη ισοτιμία περιγράφει την κεντρική κανονιστική αξία μιας προοπτικής για τα φύλα. Αυτό σημαίνει δίκαιη μεταχείριση γυναικών και ανδρών, ανάλογα με τις αντίστοιχες ανάγκες τους. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει ίση μεταχείριση που είναι διαφορετική αλλά θεωρείται ισοδύναμη όσον αφορά τα δικαιώματα, τα οφέλη, τις υποχρεώσεις και τις ευκαιρίες. Η αναγνώριση των ανδρών και των γυναικών ως ίσων πολιτών προϋποθέτει ότι οι αναπτυξιακές πολιτικές και προγράμματα λαμβάνουν υπόψη τις ειδικές ανάγκες και τις πραγματικές προσδοκίες καθενός φύλου. Αυτό συνεπάγεται επίσης την ίση συμμετοχή τους σε όλα τα στάδια, από τη διαμόρφωση και την εφαρμογή, στην αξιολόγηση αυτών των πολιτικών. Στο αναπτυξιακό πλαίσιο, ο στόχος της ισότητας των φύλων συχνά απαιτεί την ενσωμάτωση μέτρων για την αντιστάθμιση των ιστορικών και κοινωνικών ανισοτήτων σε βάρος των γυναικών. Η έννοια της ισοτιμίας των φύλων υπερβαίνει το πλαίσιο των ατομικών δικαιωμάτων (ισότητα) ανδρών και γυναικών. Αφορά την ισοτιμία και ισοδυναμία των προτύπων ζωής, των ικανοτήτων και δραστηριοτήτων των δύο φύλων. Η έννοια δεν εμπεριέχει καμία ιεράρχηση των φύλων, αλλά περιγράφει τις ικανότητες και τα χαρακτηριστικά που συνηθίζουμε να διακρίνουμε σε ανδρικά και γυναικεία. Η ισοτιμία αποτελεί στόχο που η πολιτεία οφείλει να προσεγγίζει διαρκώς στο πλαίσιο της λειτουργίας της δημοκρατίας. Για τον λόγο αυτό, αποτελεί ζητούμενο, όπως άλλωστε και η ισότητα των φύλων και πρέπει να λαμβάνεται υπόψη στη διαμόρφωση των εκπαιδευτικών, εργασιακών και κοινωνικών πολιτικών.

Έμφυλη Κατάρτιση: Η έμφυλη κατάρτιση είναι ένα μέσο που υποστηρίζει την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου. Παρέχει στους ανθρώπους μαθησιακές εμπειρίες για να αυξήσουν την ευαισθητοποίησή τους σε ζητήματα φύλου. Ο γενικός στόχος της κατάρτισης, είναι να παρέχει τις γνώσεις και τις δεξιότητες που απαι-

τούνται για την αναγνώριση και αντιμετώπιση των ζητημάτων φύλου στη διαδικασία προγραμματισμού και την μείωση της «έμφυλης αορατότητας». Στο επίκεντρο αυτής της μαθησιακής διαδικασίας είναι η συνειδητοποίηση, η οποία συνεπάγεται την ικανότητα αναγνώρισης των υπό εξέταση θεμάτων της ανισότητας των φύλων που αποτελούν ένα διαδεδομένο εμπόδιο στην πρόοδο του προγράμματος. Εκτός από την ενίσχυση των δεξιοτήτων όσον αφορά τις μεθόδους και την ανάλυση, οι κανόνες και οι αξίες των εκπαιδευμένων ατόμων θα αποτελέσουν μέρος προβληματισμού. Η κατάρτιση των φύλων χρησιμοποιείται σε ανεπτυγμένες χώρες, από ΜΚΟ, διμερείς και πολυμερείς οργανισμούς. Η επιμόρφωση με την οπτική του φύλου 1) σχεδιάζεται, οργανώνεται ή/και διενεργείται από δημόσιους οργανισμούς, 2) στοχεύει στην επιμόρφωση και ευαισθητοποίηση του προσωπικού τους, και 3) έχει ως σκοπό να διευκολύνει την ένταξη της διάστασης του φύλου σε όλες τις πολιτικές και σε όλα τα επίπεδα και στάδια της χάραξης πολιτικής.

Έμφυλο Χάσμα (Gender Gap): Το Gender Gap αναλύει τις ανισότητες μεταξύ ανδρών και γυναικών σε διάφορους τομείς, όπως οικονομική συμμετοχή και ευκαιρίες, πολιτική ενδυνάμωση ή πρόσβαση στην εκπαίδευση και την υγεία. Ένας τρόπος να ληφθούν υπόψη οι ανισότητες λόγω φύλου είναι ο Παγκόσμιος Δείκτης “Gender Gap”, που δημοσιεύεται τακτικά από το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ. Ο δείκτης αυτός καταγράφει τη σχετική διάκριση των γυναικών σε διάφορους τομείς και ποσοτικοποιεί τις επικρατούσες ανισότητες μεταξύ των φύλων σε 115 χώρες, σε όλο τον κόσμο.

Έμφυλοι Ρόλοι: Ένα σύνολο στερεότυπων για τη δράση και τη συμπεριφορά των ανδρών και των γυναικών. Οι ρόλοι αυτοί που έχουν ανατεθεί στους άνδρες και στις γυναίκες αντίστοιχα, σύμφωνα με τις πολιτισμικές νόρμες και παραδόσεις. Τις περισσότερες φορές, οι έμφυλοι ρόλοι δεν βασίζονται σε βιολογικές ή φυσικές επιταγές/αναγκαιότητες, αλλά προκύπτουν από τα στερεότυπα και υποθέσεις για το τι μπορούν και τι πρέπει να κάνουν οι άνδρες και οι γυναίκες. Οι έμφυλοι ρόλοι γίνονται προβληματικοί όταν μια κοινωνία αποδίδει μεγαλύτερη αξία στους ρόλους του ενός φύλου, συνήθως των ανδρών.

Ενδυνάμωση: Ο τρόπος για την απόκτηση πρόσβασης σε πόρους για την ανάπτυξη των ικανοτήτων ενός ατόμου, με σκοπό την ενεργό συμμετοχή του στη διαμόρφωση των συνθηκών της ζωής του και της ζωής της κοινότητας, στην οποία είναι ενταγμένο από οικονομικής, κοινωνικής και πολιτικής άποψης.

Θεσμικός Μετασχηματισμός: Μια διαδικασία οργανωτικών αλλαγών, η οποία περιγράφει τον τρόπο ενσωμάτωσης της διάστασης του φύλου. Μπορεί να εφαρμοστεί σε ένα δημόσιο φορέα και περιγράφει πώς οι ήδη υπάρχουσες προσεγγίσεις μπορούν να εξελιχθούν. Ο Θεσμικός Μετασχηματισμός σημαίνει να εξελιχθεί μια ριζική αλλαγή μέσα σε ένα φορέα, η οποία, κατά συνέπεια, επηρεάζει και το εξωτερικό περιβάλλον. Περιλαμβάνει αλλαγές στις βασικές αξίες και πεποιθήσεις που κυριαρχούν σε ένα συγκεκριμένο φορέα, καθώς και αλλαγές στους κανονισμούς που οδηγούν σε ορισμένα αποτελέσματα εργασίας. Διαδικασίες αλλαγής εντός των φορέων συμβαίνουν συνεχώς λόγω του μεταβαλλόμενου περιβάλλοντος τους, δημιουργώντας έτσι νέες απαιτήσεις ή κίνητρα για αλλαγή. Η αλλαγή αυτή, συμβαίνει είτε ακούσια (διακινδυνεύοντας έτσι την αναποτελεσματικότητα), είτε με ένα προγραμματισμένο και συντονισμένο τρόπο, με στελέχη που ενεργούν ως διαχειριστές/τριες και συντονιστές/τριες. Σήμερα, η διαχείριση της αλλαγής έχει γίνει ένας επαγγελματικός τομέας για τους εσωτερικούς παράγοντες, συμβούλους και ακαδημαϊκούς.

Ίση αμοιβή για εργασία ίσης αξίας: Ίση αμοιβή για ίδια εργασία ή εργασία στην οποία αποδίδεται ίση αξία χωρίς διακρίσεις λόγω φύλου ή οικογενειακής κατάστασης, σε σχέση με όλες τις πτυχές του ποσού και των συνθηκών της αμοιβής.

Ισότητα των φύλων: Η ισότητα των φύλων αναφέρεται στην υπόθεση ότι οι γυναίκες και οι άνδρες επωφελοούνται εξίσου από τους πόρους, τις υπηρεσίες και τις ευκαιρίες στις κοινωνίες τους. Η ισότητα των φύλων δεν σημαίνει «ομοιομορφία» μεταξύ γυναικών και ανδρών, αλλά ότι οι γυναίκες και οι άνδρες πρέπει να έχουν ίσα δικαιώματα και ευκαιρίες σε όλους τους τομείς της οικονομίας και της κοινωνίας, προκειμένου να επιτευχθεί πραγματική, βιώσιμη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη. Λόγω των υφισταμένων ανισοτήτων μεταξύ γυναικών

και ανδρών, η ίδια μεταχείριση των γυναικών και των ανδρών δεν είναι επαρκής για την επίτευξη της ισότητας των φύλων. Η ισότητα των φύλων περιλαμβάνει επίσης την αλλαγή των θεσμών και των κοινωνικών σχέσεων, οι οποίες συχνά διατηρούν τις ανισότητες μεταξύ των φύλων. Η ενδυνάμωση των γυναικών αποτελεί μια στρατηγική για την επίτευξη της ισότητας των φύλων. Κατά την 4η παγκόσμια διάσκεψη για τις γυναίκες, η έννοια της ισότητας των φύλων αντικατέστησε την προηγούμενη έννοια της ισοτιμίας των φύλων.

De Facto and de Jure Gender Equality: Η **de jure ισότητα** (μερικές φορές ονομάζεται τυπική ισότητα) αναφέρεται στην ισότητα έναντι του νόμου. Η **de facto ισότητα** (ουσιαστική ισότητα) αναφέρεται στην ισότητα στην πράξη.

Κ

Κοινωνία των Πολιτών: Εθελοντές/τριες οργανωμένοι/ες πολίτες και πολίτιδες σε μη κυβερνητικές/μη κερδοσκοπικές οργανώσεις, όπως για παράδειγμα συνδικαλιστικές οργανώσεις, γυναικείες οργανώσεις, περιβαλλοντικές οργανώσεις, αθλητικοί σύλλογοι, δίκτυα ασθενών, ομάδες συνηγορίας, κινήματα νεολαίων, οργανώσεις αναπτυξιακής συνεργασίας, ομάδες άσκησης πίεσης, οργανώσεις καταναλωτών κ.λπ. Συλλογικά, αυτές οι οντότητες ονομάζονται το κοινωνικό κεφάλαιο της κοινωνίας.

Κοινωνική Δικαιοσύνη: Η κοινωνική δικαιοσύνη αποτελεί στόχο της αειφόρου ανθρώπινης ανάπτυξης. Αναφέρεται στην κατάσταση της δικαιοσύνης και της ίσης μεταχείρισης όλων των λαών. Είναι ιδιαίτερα «κοινωνική», δεδομένου ότι αναφέρεται όχι μόνο στην ισότητα ενώπιον του νόμου, αλλά και στην πράξη. Σύμφωνα με την κοινωνική δικαιοσύνη, οι άνθρωποι και η ευημερία τους έχουν προτεραιότητα έναντι άλλων οικονομικών μελημάτων. Η ισότητα των φύλων είναι μια κρίσιμη και αόρατη συνιστώσα της κοινωνικής δικαιοσύνης. Η κοινωνική δικαιοσύνη δεν μπορεί να υπάρξει αν οι άνδρες ή οι γυναίκες υφίστανται διακρίσεις.

Ο

Ουδέτερο ως προς το φύλο: Αναπτυξιακές πολιτικές που δεν λαμβάνουν υπόψη το φύλο ως σχετικό με τα αποτελέσματα. Τα στοιχεία από πολλές χώρες δείχνουν ότι οι γυναίκες συχνά δεν επωφελούνται αυτόματα από αναπτυξιακά έργα. Στην πραγματικότητα, τα προγράμματα που είναι ουδέτερα για το φύλο μπορούν μερικές φορές να παρακάμπτουν ή να είναι επιζήμια για τις γυναίκες ή ακόμη και να ενισχύουν τις υφιστάμενες ανισότητες μεταξύ των φύλων. Επίσης, μια πολιτική, ένα πρόγραμμα ή μια κατάσταση που δεν έχει διαφορετική επίπτωση, θετική ή αρνητική, αναφορικά με τις σχέσεις των φύλων ή την ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών είναι ουδέτερη ως προς το φύλο.

Π

Προκατάληψη: Η προκατάληψη είναι η στάση που υιοθετούμε απέναντι σε μια ομάδα ανθρώπων και βασίζεται στο στερεότυπο που έχουμε γι' αυτήν. Είναι δηλαδή μια γνώμη ή άποψη, η οποία έχει σχηματιστεί κατά έναν μη αντικειμενικό/επιστημονικό τρόπο. Συχνά σχηματίζεται ως έλλειψη πληροφόρησης ή μειωμένη αντίληψη. Μια κλασική πηγή προκατάληψης είναι η αντιμετώπιση ατόμων ως αντιπροσωπευτικών δειγμάτων των ομάδων στις οποίες ανήκουν (εθνικές, ηλικιακές, φύλου και άλλες).

Προνομιακή μεταχείριση: Η μεταχείριση ενός ατόμου ή μιας ομάδας ατόμων με τρόπο που ενδέχεται να οδηγήσει αυτό το άτομο ή την ομάδα σε καλύτερη θέση όσον αφορά τις παροχές, την πρόσβαση σε πόρους, τα δικαιώματα, τις ευκαιρίες ή το καθεστώς τους σε σχέση με άλλα άτομα ή ομάδες ατόμων. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί θετικά, όταν συνεπάγεται θετική δράση, η οποία αποσκοπεί στην εξάλειψη προηγούμενης διακριτικής μεταχείρισης, ή αρνητικά, όταν έχει στόχο τη διατήρηση διαφορών ή πλεονεκτημάτων για ένα άτομο ή μία ομάδα ατόμων έναντι ενός άλλου ατόμου ή μιας άλλης ομάδας ατόμων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόφωνη:

Αγγελή, Μ. (2018). *GenderEd: Καταπολεμώντας τα Στερεότυπα του Φύλου στην Εκπαίδευση*. Λευκωσία: Μεσογειακό Ινστιτούτο Μελετών Κοινωνικού Φύλου. Διαθέσιμο εδώ: <https://medinstgenderstudies.org/gender-stereotypes-and-educational-choices/>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020). Μια Ένωση Ισότητας — Στρατηγική για την ισότητα των φύλων 2020-2025. Βρυξέλες: Διαθέσιμο εδώ: https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-equality-strategy_el#-2020-2025

Λέστα, Σ. (2018). *GenderEd: Οδηγός Εκπαιδευτικού Προγράμματος*. Λευκωσία: Μεσογειακό Ινστιτούτο Μελετών Κοινωνικού Φύλου.

Μεσογειακό Ινστιτούτο Μελετών Κοινωνικού Φύλου (2017). Γλωσσάρι Βασικών Όρων και Εννοιών για την Ένταξη της Διάστασης του Φύλου. Λευκωσία: Εθνικός Μηχανισμός για τα Δικαιώματα της Γυναίκας. Διαθέσιμο εδώ: <https://medinstgenderstudies.org/wp-content/uploads/2020/05/FINAL-GLOSSARY.pdf>

Παυλίδου, Θ. Σ. (2006). Γλώσσα-γένος-φύλο: Προβλήματα, αναζητήσεις και ελληνική γλώσσα. Στο Γλώσσα-Γένος-Φύλο, 2η έκδ., επιμ. Θ. Σ. Παυλίδου, σελ. 15-64. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών [Ίδρυμα Τριανταφυλλίδη].

Τσιάκαλος, Γ. (2002). Η υπόσχεση της παιδαγωγικής. Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής.

Αγγλόφωνη

Angeli, M. (2020). *Constructing and Deconstructing Gender Stereotypes Across Cyprus' Schools*. Nicosia: Cyprus Review. Available here <https://cyprusreview.org/index.php/cr/article/view/729>

Angeli, M. (2018). *Gender Ed: Combating gender stereotypes in education*. Nicosia: Mediterranean Institute of Gender Studies. Available here <https://medinstgenderstudies.org/gender-stereotypes-and-educational-choices/>

Angeli, M. (2018). *Free to Choose: Gender Segregation in Education and Employment in Cyprus*. Nicosia: Mediterranean Institute of Gender Studies. Available here <https://medinstgenderstudies.org/free-to-choose-report-gender-segregation-in-education-and-employment-in-cyprus/>

European Institute for Gender Equality (EIGE): *Gender Equality Index 2020: Cyprus*. Available here <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2020-cyprus>

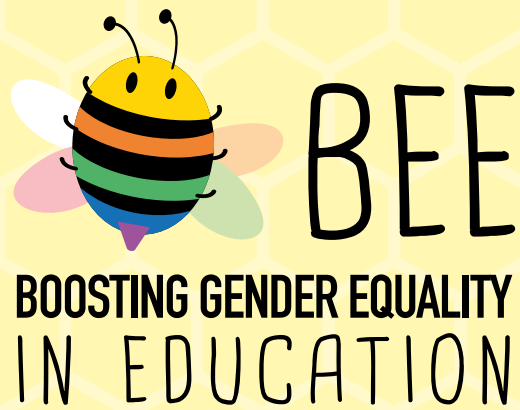
Heynes, J. (2009). Feminism and 'the schooling scandal', by Christine Skelton and Becky Francis, *Gender and Education*, 21:5, 625-626.

Kaili, C. (2018) Raising Awareness and Empowerment of Girls and Boys for the Prevention of Gender Based Violence Through Audio-Visual Media and Music. Nicosia: Mediterranean Institute of Gender Studies. Available here <https://medinstgenderstudies.org/play-it-for-change-2018-report/>

Kalantari, B. (2012). The influence of social values and childhood socialization on occupational gender segregation and wage disparity. *Public Personnel Management*, 41(2), 241-255.

Συνεργαζόμενοι φορείς στο πρόγραμμα BEE:

Mediterranean Institute of Gender Studies

46 Makedonitissas Avenue,
Box 24005, Nicosia 1703,
Cyprus
Telephone: + 357 22 795151
Email: info@medinstgenderstudies.org

www.medinstgenderstudies.org